Hakîkat Kitâbevi Yayınları

HUCEC-İ KAT'İYYE

(Kelime-i Tevhid)

Hâzırlayan

Hüseyn Hilmi Işık

Yazarı

Ebülberekât Abdüllah Süveydî

Hakîkat Kitâbevi
Darüşşefeka Cad. No: 53 P.K.: 35 **34083**
Fâtih-İSTANBUL
Tel: 0212 523 45 56-532 58 43 Fax: 0212 523 36 93
http://www.hakikatkitabevi.com.tr
e-mail: bilgi@hakikatkitabevi.com.tr

HUCEC-İ KAT'İYYE
(Kelime-i Tevhîd)

[İşbu **(Hucec-i Kat'iyye)** kitâbı, aynı ismi taşıyan arabca kitâbın tercemesidir. Yemenli Abdüllah bin Sebe' ismindeki bir yehûdî, islâmiyyeti öğrenmek istiyen gençleri aldatmak için, müslimân olduğunu bildirmekdedir. Kitâbımızı okuyan bir kimse, bunun kâfir olduğunu hemen anlayarak, bu yehûdî oyununa aldanmaz.

(HUCEC-İ KAT'İYYE) kitâbı Bağdâdlı Ebülberekât Abdüllah Süveydî "rahmetullahi aleyh" tarafından arabî diliyle yazılmışdır. 1323 [m. 1905] de Mısrda basılmış, 1400 [m. 1980] de İstanbulda ofset baskısı yapılmışdır. Allâme Abdüllah Süveydî tarafından yapılan Türkçe tercemesi, 1326 [m. 1908] da Mısrda Kürdistan matbaasında basılmışdır. Süveydî Abdüllah efendi, binyüzdört [1104] yılında Bağdâdda tevellüd etdi. Binyüzotuzyedide hac vazîfesini yapdıkdan sonra, Abdülganî Nablüsîden [1050-1143 (m. 1730 Şâm)] ve İstanbullu Alî [1099-1149] efendiden de icâzet aldı. Bağdâdda yıllarca ders verdi. Birçok kıymetli kitâb yazdı. Otuzuncu dedesi; Abbâsî halîfelerinden Ebû Ca'fer Abdüllah Mensûrdur.] Îrân hükümdârlarından Nâdir şâh [1099-1160 (m. 1746)] Îrân ve Buhârâ âlimlerini toplayarak, Sünnî ve Şî'î fırkalarından hangisinin doğru olduğunun anlaşılmasını emr etmiş ve Süveydîyi o meclise reîs yapmışdı. Bu meclisde konuşulanları bildiren (HUCEC-İ KAT'İYYE) kitâbı çok kıymetlidir. Bu meclisde kendisi, Şî'î âlimleri ile uzun konuşma sonunda, Ehl-i sünnetin haklı olduğunu isbât etmişdir. Şâhın hoşuna giderek, kendisini tebrik etmişdir. 1174 [m. 1760] senesi Şevvâlin onbirinci Cumartesi günü vefât etmişdir. 200 [m. 815] de vefât etmiş olan Ma'rûf-i Kerhî hazretlerinin türbesi yanında medfûndur.

Îrândaki Safevî hükümdârlarının dokuzuncusu ve sonuncusu olan şâh Hüseyn Safevî, 1142 [m. 1729] de, Efganlılar tarafından öldürülünce, Acemistân karışdı. Şâhın oğlu İkinci Tahmâsib âciz ve eğlenceye düşkün olduğundan, Nâdir adındaki vezîri idâreyi eline aldı. 1143 de Efganlıları Îrândan çıkardı. Başşehrleri olan İsfehanı geri aldı. Bağdâd vâlîsi Ahmed pâşa zemânında Bağdâdı kuşatdı. Sekiz ay sonra, İstanbuldan gelen topal Osmân pâşanın ordusu Îrân askerini kaçırdı.

Nâdir şâh 1148 de Îrân şâhı oldu. Delhîyi aldı. Çok kan dökdü. Efganistânı, Buhârâyı aldı. (Şâhenşâh) ismini aldı. Osmânlı devletine sefirler gönderip, Ehl-i sünnet fırkası ile İmâmiyye fırkasından hangisinin doğru olduğunun ilm yolu ile anlaşılmasını istedi. Büyük bir ordu ile Bağdâd ve Mûsul üzerine yürüdü. Alamayıp Necefe çekildi.

Şî'îlerle Sünnîler arasında, birbirine uymıyan inanışları ortadan kaldırmak, doğru olana sarılarak iki fırkayı birleşdirmek için (NÂDİR ŞÂH) emr verdi. İki taraf âlimleri toplandı. Hepsinin karşısında Abdüllah Süveydî efendi ilm, akl ve senedlerle uzun konuşmalar sonunda, Şî'îleri cevâbsız bırakdı. İki tarafın soru ve cevâbları (HUCEC-İ KAT'İYYE) ismi ile bir kitâb hâlinde neşr edildi.

Abdüllah Süveydî efendi diyor ki: Bağdâd vâlîsi Ahmed pâşa, beni istemiş. Gidince, Pâşanın ağalarından Ahmed ağa beni karşıladı. Pâşa seni Nâdir şâha göndermek istiyor dedi. Sebebini sordum. Şâh Ehl-i sünnetden bir âlim istemiş. Şî'î fırkasının doğru olup olmadığını anlamak için, Şî'î âlimleri ile tartışma yapacaksın. Şî'îlik doğru ise, beşinci mezheb olarak i'lân edilecek, dedi.

—Ey Ahmed ağa! Sen bilmez misin ki, acemler inâdcı olur. Dediğinden dönmez. Benim sözümü kabûl ederler mi? Hele şâhları, zâlim ve mağrûrdur. Onların fırkalarının bozuk olduğunu gösteren vesîkaları nasıl söyleyebilirim? Onlarla nasıl konuşulabilir? Delîl olarak söyleyeceğim hadîslere zâten inanmıyorlar. Din kitâblarını kabûl etmiyorlar. Âyet-i kerîmelere, işlerine gelecek şeklde ma'nâlar veriyorlar. Abdest alırken, mest üzerine mesh etmenin câiz olduğunu onlara nasıl isbât edebilirim? Bu iş, sünnet-i seniyye ile câiz olmuşdur. Bunu gösteren hadîs-i şerîfi, yetmişden ziyâde Eshâb haber verdi. Bunlardan biri de, hazret-i Alîdir "kerremallahü vecheh" desem, bunun câiz olmadığını bize yüzden ziyâde Sahâbî haber vermişdir, derler. Sizin hadîs zan etdiğiniz sözler, mevdû'dur, sonradan uydurulmuşdur desem, onlar da bana böyle söyler. (Ne derseniz, biz de, onu söyleriz) derler. İşte, bunun için pâşa hazretlerinden ricâ ederim. Beni afv buyursun dedim.

—Buna imkân yok. Bu iş için pâşa seni seçdi. Emrine itâ'at lâzımdır. Sakın karşı gelme dedi.

Ertesi sabâh Ahmed pâşa ile uzun uzun konuşduk. Sonunda (Haydi bakayım, Cenâb-ı Hak, diline ve delîllerine kuvvet versin! Görüşmelerde, inâdcı ve kibrli görünürlerse, sözü kısa kesersin. Fekat, onları cevâbsız da bırakma! Hakkı kabûl ederler, insâflı konuşurlarsa, çekinmiyerek bildiklerini hep söyle! Sakın mağlûb olma! Şimdi Nâdir şâh Necefdedir. Çarşamba günü oraya var!) dedi. Birkaç kişi yola çıkdık. Yollarda, vereceğim cevâbları, göstereceğim delîlleri düşünüyordum. Yolda rastladığım kimseler, şâhın yetmişe yakın Şî'î müftî topladığını söylediler.

Kendi kendime düşündüm. Onların karşısında söylemekden çekinmek doğru olmaz. Fekat, sözlerimi, şâha değişdirerek bildireceklerinden korkulur. En iyisi, meclisde şâhın bulunmasını isterim. Necefe iki sâatlik yol kalmışdı. Biri gelip, (Ne duruyorsunuz? Şâh sizi bekliyor) dedi. Şâh, her müsâfirini, böyle yolda çağırır mı, dedim. Hayır. Senden başka kimseyi böyle acele istememişdir, dedi. Bu söz üzerine, kendime (Şâhın maksadı, İmâmiyye fırkasını zorla bana kabûl etdirmekdir. Beni sıkışdıracak, belki de zorlayacak. Fekat ben, ne aldanırım, ne de korkarım. Öldürüleceğimi bilsem, doğruyu söylemekden çekinmem. Müslimânlar iki kerre, çok sıkışdı. Birisi, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" vefâtında idi. Bu zemân, Ebû Bekr-i Sıddîk "radıyallahü anh" imdâda yetişip, ferâha kavuşdurdu. İkincisi, Hârûnürreşîdin oğlu halîfe Me'mûn [Anası câriye idi. 180 de tevellüd, 218 de vefât etdi. Mezârı Tarsusdadır.] Şî'î fırkasını severdi. Kur'ân-ı kerîme mahlûk derdi. Ahmed ibni Hanbel [164-241 Bağdâdda] "rahmetullahi aleyh" müslimânları bu fitneden kurtardı. Şimdi de, üçüncü fitnenin uyanmakda olduğu görülüyor. Benim kusûrum, duraklamam, bu fitnenin kıyâmete kadar uzamasına sebeb olur. Ya'nî, islâmın yükselmesi ve küçülmesi birer sebebe bağlıdır. Şimdi, bu fitnenin ortadan kalkmasına ben sebeb olacağım) dedim. Gayret ve sebât etmeğe karâr verdim. Ölümü bile gözüme aldım.

Karşıdan iki bayrak göründü. Yaklaşınca, saltanat çadırlarını gördüm. Şâhın çadırı, büyük, yedi direk üzerine kurulmuşdu. Binlerce nöbetçi asker vardı. Birisi bizi karşıladı. Ahmed pâşayı, beğleri ismleri ile sordu. Böyle tanıdık gibi sormasından şaşırdım. (Îrânın Osmânlı devletinde elçisi idim. Ahmed pâşa hazretlerine de hizmet etmişdim. Adım, Abdülkerîm beğdir) dedi. Dokuz kişi dahâ geldi. Bunlar gelince, Abdülkerîm beğ saygı ile kalkdı. Büyüklerden olduklarını anladım. Selâmlaşdık. Şâhın huzûruna buyurun! diyerek, büyük çadırın perdesini kaldırdılar. Bir aralıkdan geçip, şâhın odasına girdik. Nâdir şâh, beni görünce, yüksek sesle (Abdüllah efendi, merhabâ! İleri gel) dedi. On adım kadar ilerledik, tekrâr (ileri gel!) dedi. Dahâ gitdim. Aramızda iki-üç metre uzaklık kaldı. Oturuyordu. Uzun boylu olduğu anlaşılıyordu. Başında, boynunda, kolunda çok süslü şeridler vardı. Kibrli, gurûrlu idi. Yorgun, ihtiyâr görünüyordu. Sakalı siyâha boyanmış, ön dişleri düşmüşdü. Açık yay gibi kaşları ile gözleri pek güzeldi. Heybetli, fekat sevimli bir zât idi. Onu görünce, gönlümde korku kalmadı. Yine türkçe olarak (Ahmed hân ne hâlde, nasıldır?) dedi. İyidir, âfiyetdedir, dedim.

[O zemân, Osmânlı tahtında, yirmidördüncü pâdişâh olan sultân birinci Mahmûd hân vardı. Fekat, bundan önceki sultân üçüncü Ahmed hân hayâtda idi. 1083 de tevellüd, 1149 [m. 1736] da vefât etdi. Bağçekapıda, yeni câmi' ile Mısr çarşısı arasındaki babasının annesi olan (Turhan Sultân) türbesindedir. 1115 yılında tahta çıkdı. 1143 de yeniçeri isyânı üzerine tahtdan indirildi. Yerine, kardeşinin oğlu sultân birinci Mahmûd geçdi. Deli Petronun mağlûbiyyeti ve dâmâdı olan Nevşehrli İbrâhîm pâşanın 1143 de parçalanması bunun zemânındadır.

(Sicill-i Osmânî) kitâbı, birinci cildde diyor ki, Ahmed pâşa, Eyyûbî Hasen pâşanın oğludur. 1129 da Konya, 1130 da Basra ve 1136 da, babasının vefâtında Bağdâd vâlîsi, sonra Îrân üzerine serasker oldu. 1149 da, yine Bağdâd vâlîsi oldu. Binyüzaltmış Zilka'de ayında vefât etdi. Bağdâdda iki def'a vâlîliği yirmi iki sene sürmüşdür.]

—Seni ne için istediğimi biliyor musun, dedi.

—Hayır, dedim.

—Biliyorsunuz ki, benim memleketlerim iki kısmdır. Biri Türkistân ile Efgandır. Bunlar, Îrânlılara kâfir diyorlar. Emrimdeki insanların birbirlerine kâfir demesi uygun değildir. Seni, kendime vekîl ediyorum. Onlarla, benim yerime görüşeceksin. Hangi tarafın doğru olduğunu isbât edeceksin. Şu ayrılığı ortadan kaldıracaksın. Toplantı yerinde her gördüğünü, işitdiğini bana haber ver! Ahmed hâna da bildir, dedi.

Huzûrundan çıkmamıza izn verdi. İ'timâdüddevle, ya'nî baş vezîrin yanında müsâfir olmamı ve öğle nemâzından sonra, Mollabaşı ya'nî diyânet işleri reîsi ile buluşmamı emr etdi. Oradan, sevinerek çıkdım. Yemek için, İ'timâdın yanına götürdüler. İ'timâd, oturduğu yerde selâmımı aldı. Kalkmadı, saygı göstermedi. Ben oturunca, o kalkdı, safâ geldiniz dedi. Ev sâhibi, müsâfir oturdukdan sonra kalkarmış. Fekat, bunu bilmediğim için, önce sıkılmışdım. Hattâ şâhın emri ile kaldırılması lâzım olan küfrlerin birincisi olarak, din âlimine saygısızlık yapdı diyerek İ'timâdın cezâlandırılmasını istiyecekdim. Fekat âdetlerini öğrenince, saygı gösterdiğini anladım. Yemekden sonra, molla başıyı görmek üzere, hayvanlara binip, yola çıkdık. Yolda karşıma, bir Efganlı geldi. Selâm verdi. Sen kimsin, dedim. Ben Efgan müftîsi molla Hamzayım, dedi. Arabî bilir misin, dedim. Evet, dedi. (Şâh emr etdi ki, acemlerin küfr olan inanışlarını, bozuk işlerini düzelteceğim. Fekat, küfr olan bir şeyde inâd ederler, ba'zı inanışlarını saklarlar ise, ne yaparım? Bunların iç yüzlerini bilmiyorum. Sen biliyorsan söyle! Ona göre davranayım) dedim.

—Şâhın sözüne güvenme! Seni, yalnız konuşmak için, molla başıya gönderdi. Konuşmalarda, uyanık davran, dedi.

—Onların insâfsızlığından korkarım, dedim.

—Yok. Ondan korkma! Şâh konuşmaların, kendisine değişdirilmeden bildirilmesi için adım başına, güvendiği adamları dizdirdi. Şâha, yanlış birşey bildirilmesine imkân yokdur, dedi.

Molla başının çadırına yaklaşdım. Çıkıp, yürüyerek karşıladı. Kısa boylu idi. Beni üst yanına oturtdu. Söz arasında, bugün Efgan müftîsi Hâdî hocayı gördüm. Bir ilm deryâsıdır, dedi. Hâdî hoca Buhârâ kâdısı idi. Çok âlim idi. (Bahrül'ilm) denirdi. Benden dört gün önce gelmiş. Yanında, Buhârâ âlimlerinden altı kişi varmış. Molla başı:

—Kendisine, Bahrül'ilm adını nasıl yakışdırmış? İlmden hiç haberi yokdur. Ona, imâm-ı Alînin "radıyallahü teâlâ anh" birinci halîfe olacağını gösteren iki vesîka versem, cevâbını bulamaz. Yalnız o değil, Ehl-i sünnet âlimlerinin hepsi bir araya gelse, birşey söyleyemezler, dedi.

Öyle cevâb verilemiyecek delîlleriniz nedir, dedim.

1- *(Önce, size sorarım ki, hazret-i Peygamber "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" Alî ibni Ebî Tâlib "radıyallahü teâlâ anh" için* ***(Mûsânın yanında Hârûn nasıl idi ise, sen de, benim yanımda öylesin. Yalnız, şu fark var ki, benden sonra Peygamber gelmiyecekdir)*** *buyurdu. Bu hadîsi, siz de bilirsiniz)*, dedi.

—Evet. Hem de meşhûrdur, dedim.

—*(İşte bu hadîs, hazret-i Peygamberden sonra, imâm-ı Alînin halîfe olacağını gösteriyor)*, dedi.

—Nasıl gösteriyor, dedim.

—*(İmâm-ı Alînin Peygamber yanındaki yeri, Hârûnun Mûsâ yanındaki yeri gibi gösteriliyor. Yalnız* ***(Ancak benden sonra Peygamber gelmez)*** *diyerek, burada ayrıldığı bildiriliyor. Bunun için, hazret-i Alînin, birinci halîfe olması lâzımdır. Hârûnun eceli gelmeseydi, Mûsâdan sonra, halîfesi olurdu)*, dedi.

—Sözünüzden açıkça anlaşıldığına göre, mantık bilgisinde, bu sözlerden genel hükm çıkar imiş. Genel olduğunu neresinden çıkarıyorsunuz?

—*(İstisnâlarda, izâfet, genel ma'nâ bildirir.)*

—Hârûn "aleyhisselâm", Mûsâ "aleyhisselâm" gibi Peygamber idi. Hâlbuki, hazret-i Alînin, önce de, sonra da Peygamber olmadığını siz de biliyorsunuz. Bundan başka, Hârûn "aleyhisselâm", Mûsâ "aleyhisselâm"ın öz kardeşi idi. Hâlbuki hazret-i

Alî “radıyallahü teâlâ anh”, Resûl-i ekremin “sallallahü aleyhi ve sellem” öz kardeşi değildir. Genel olan şeyin ise, istisnâ ile ayrılması, mantık ilminde, zan gösterir. Onun için, sözün hükmünü, ma’nâsını, bir menzile, bir yer için aramak lâzım olur. Bunun için de, hadîs-i şerîfdeki menzile kelimesinin sonundaki (t) harfi, bir tek ma’nâsını bildiriyor. (Hârûnun yerinde) izâfeti, izâfetlerin çoğunda olduğu gibi, izâfet-i ahdiyyedir. Ya’nî genel ma’nâ bildirmez. (Ancak) kelimesi de (Fekat) demekdir. O hâlde, sözün ma’nâsı, kat’î değil zannî oldu. Böyle sözlerde, belli olmıyan birşey, başka bilgiler yardımı ile anlaşılır. Ya’nî (menzile) ile (Hârûn) arasındaki bağlantı, Hârûnun yalnız, benî İsrâil için halîfe olduğunu gösterdiği gibi, hazret-i Alînin “radıyallahü teâlâ anh” de Tebük gazâsında Medîne-i münevverede halîfe bırakıldığını gösterir, dedim.

—*(Halîfe bırakmak, onun üstün olduğunu bildiriyor. Birinci halîfe olması lâzım gelir)*, dedi.

—Öyle ise, Abdüllah ibni ümm-i Mektûmun “radıyallahü teâlâ anh” da halîfe olması lâzım gelir. Çünki, Resûl-i ekrem “sallallahü aleyhi ve sellem” Onu ve başkalarını da, Medîne-i münevverede, halîfe, ya’nî kendi yerine vekîl bırakmışdı. Şu hâlde, halîfelikde birinciliği, buna ve başkalarına vermeyip de, hazret-i Alîyi “radıyallahü teâlâ anh”, ayırmanızın sebebi nedir? Bundan başka, yerine vekîl bırakılmak, üstünlüğe sebeb olsaydı, Alî “radıyallahü anh” (Beni kadınlarla, çocuklarla, zevallılarla birlikde mi bırakıyorsun?) diyerek üzülmezdi. Fahr-i âlem “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz de, Alînin “radıyallahü anh” gönlünü almak için **(Sen benim yanımda Hârûnun Mûsâ yanındaki yeri gibi olmağı beğenmiyor musun?)** buyurmazdı, dedim.

—*(Ehl-i sünnetin üsûl bilgisine göre, sebebin ayrı olmasına değil, sözün genel olmasına bakılır.)*

—Vesîka olarak, sebebin ayrı olmasını ele almıyorum. Ancak, hadîs-i şerîfdeki, belli olmıyan birşeyin, yalnız, (Husûsî) olduğunu gösteren bir işâret olduğunu söylüyorum, dedim. Susdu.

Bundan başka, bu hadîs-i şerîf, zâten sened olarak gösterilmez. Çünki, sözbirliği ile bildirilmiş değildir. Kimi sahîh, kimi hasen, kimi de za’îf hadîsdir, dedi. İbnülcevzî ise, mevdû’ olduğunu bildirmekdedir. [Ebülferec Cemâleddîn hâfız Abdürrahmân bin Aliyyülcevzî “rahmetullahi aleyh” büyük hadîs âlimidir. 508 de Bağdâdda tevellüd, 597 [m. 1201] de orada vefât etdi. Yüzden fazla kitâb yazdı. Mugnî adındaki tefsîri meşhûrdur.] Bununla, imâm-ı Alînin “radıyallahü teâlâ anh” birinci halîfe olması, nasıl anlaşılır ki, delîlin meşhûr nass olması lâzımdır, dedim.

—*(Evet öyledir. Delîlimiz, yalnız bu değildir. (Alîye, mü'minlerin emîri olarak selâm veriniz) hadîsi delîldir. Bundan Alînin Peygamber olduğu anlaşılmasa bile, birinci halîfe olmasına diyecek yokdur)*, dedi.

—Bu hadîs-i şerîf, bizce mevdû'dur. Ehl-i sünnet âlimlerinin "rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma'în" kitâblarında, böyle bir sahîh hadîs yokdur, dedim. Düşündü. Birdenbire:

—*(Başka bir delîl söyleyeceğim ki, ma'nâsını çevirmeğe imkân yokdur.* ***(Geliniz! Çocuklarınızı ve çocuklarımızı çağıralım!)*** *âyeti delîlimdir)*, dedi.

—Âl-i İmrân sûresinin altmışbirinci âyeti olan bu âyet-i kerîme, nasıl delîl olur dedim.

—*(Necrandan, hıristiyanlar, Medîneye gelip inanmayınca, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" bunlara,* ***(Gelin, içimizden yalancı olana, Allahdan la'net isteyelim)*** *buyurdu. Ve Alî, Fâtıma, Hasen ve Hüseyni alıp meydâna çıkdı. Düâya çıkan, çıkmayanlardan elbet dahâ üstündür)*, dedi.

—Bu dediğiniz, menkıbedir. Üstünlüğü göstermez. Çünki Eshâb-ı kirâmdan "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în" herbirinin bir menkıbesi vardır ki, başkalarında bulunmaz. Târîh okuyanlar, bunu iyi bilir. Bundan başka, Kur'ân-ı azîmüşşân arabî dil ile indi. Meselâ, iki aşîret arasında harb başlamak üzere iken, biri (Ben aşîretimdeki yiğitleri alıp çıkacağım. Sen de seçilmiş, kahramanlarını alıp çıkmalısın) dese, bu söz, ikisinin de aşîretinde, meydâna çıkanlardan başka, yiğit adam bulunmadığına delil olamaz. Düâda, akrabâ ve yakınları ile birlikde bulunmak kalbin kırıklığı ve düânın çabuk kabûl olması içindir, dedim.

—*(Bu, sevgisinin çokluğunu gösterir)*, dedi.

—Bu cibillî, tabî'î, yaratılışda bulunan bir sevgidir. İnsanın kendi kendini, çocuklarını sevmesi gibidir. Bunda üstünlük aranmaz, dedim.

—*(Başka bir şey dahâ var. Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" hazret-i Alîyi kendisi ile berâber saymışdır)*, dedi.

—Sen dahâ, üsûl ilmini ve belki de arabîyi bilmiyorsun! Delîl sandığın (enfüs) kelimesi, cem'i kılletdir. Cem' olan (nâ) ya bağlanmışdır. Cem'in cem' karşısında bulunması ise, birlerin binlere bölünmesine sebeb olur. Meselâ bölük bindi demek, bölükdeki erlerin hepsi atlarına bindi demekdir. Birden çok olana cem' denir. Nûr sûresinin yirmialtıncı âyeti olan **(Bunlar onların dedikleri gibi değildir)** kelâmında, hazret-i Âişe "radıyallahü anhâ" ile Safvân "radıyallahü anh" bildirilmekdedir. Bunun gibi, Tahrîm

sûresinin dördüncü âyetindeki (kalbleri), cem' olduğu hâlde, mantık ilmine göre, ikiyi gösteren zamîre bağlanınca iki kalb olmuşdur. Bunlar gibi Hasen ve Hüseyn "radıyallahü anhümâ" için cem' olarak (çocuklarımız) ve hazret-i Fâtıma "radıyallahü anhâ" yalnız bulunduğu hâlde, cem' hâlinde (kadınlar) denilmesi, mecazdır. Bu âyet-i kerîme, eğer, hazret-i Alînin birinci halîfe olacağını gösterseydi, Hasen, Hüseyn ve Fâtıma "radıyallahü teâlâ anhüm" hazretlerinin de, sıra ile halîfe olmaları lâzım olurdu. Hâlbuki, hazret-i Fâtıma halîfe olamaz, dedim.

—*(Benim bir delîlim dahâ var. Mâide sûresinin ellisekizinci âyetinde meâlen,* ***(Elbet, sizin velîniz, sâhibiniz, Allahü teâlâ ve Onun Resûlü ve îmân edenlerdir)*** *buyuruldu. Tefsîr âlimleri sözbirliği ile bildiriyor ki, hazret-i Alî "radıyallahü anh" nemâzda iken, bir fakîre yüzüğünü sadaka verince, bu âyet-i kerîme nâzil oldu. Âyet-i kerîmedeki (inne-mâ) yalnız o demekdir. Ya'nî, ona mahsûsdur. Velî kelimesi de, tesarrufa, idâreye en elverişli demekdir, dedi. Ve, siz Sahâbe-i kirâmı nasıl bilirsiniz?)* dedi.

—Âdil, özü, sözü doğru biliriz dedim.

2—*(Kur'ân-ı kerîmdeki pekçok âyetler, Eshâbı azarlamakdadır dedi. Münâfık olduklarını, Resûlullaha, elem, acı verdiklerini bildiren âyetler çokdur. Meselâ, Tevbe sûresinin ellidokuzuncu âyeti ve Mücâdele sûresinin sekizinci âyeti ve Münâfıkûn sûresinin birinci âyeti ve Muhammed sûresinin onaltıncı ve yirmi ve yirmidokuzuncu ve otuzuncu âyetleri bunlardandır, dedi. Bundan başka, Tevbe sûresinin yüzikinci âyeti ve Feth sûresinin onbirinci ve onikinci ve onbeşinci âyetleri ve Hucurât sûresinin dördüncü âyeti gösteriyor ki, Medînede ba'zı münâfıklar o kadar gizli çalışıyorlardı ki, ehâliye değil, Fahr-i âlem efendimize bile sezdirmiyorlardı. Enfâl sûresinde, (Resûlullaha karşı gelenler, meşhûr Bedr gazâsından cayarak, düşmanı görmeden önce geri dönenler, mü'minlerin, canlarına minnet bildikleri o günün şerefinden kaçanlar, hep onlardır) buyuruluyor. Bunun içindir ki, gizli şeyleri bilen Allahü teâlâ "celle celâlüh", Enfâl sûresinin altıncı âyetinde münâfıkların kötü niyyetlerini açığa çıkarmakdadır. Huneyn gazâsında kaçanlar ve çok sayıda olmalarına güvenerek, Âl-i İmrân sûresinin onuncu ve yüzonaltıncı âyetlerinin inmesine sebeb olanlar, yine bu münâfıklardandır. Bunlar, Uhud fâciasında, Fahr-i kâinât hazretlerini düşmânların eline bırakıp dağa kaçdılar. Mubârek yüzünün yaralanmasına ve iki dişinin şehîd olmasına ve kısrakdan düşmesine sebeb oldular. Hattâ yardım istediğinde, duymamazlıkdan geldikleri için, Âl-i İmrân sûresinin yüzelliüçüncü âyet-i kerîmesi ile, Allahü teâlâ tarafından azarlandı-*

lar. Tebükdeki meşhûr hareketlerinden dolayı da, Tevbe sûresinin otuzdokuzuncu âyet-i kerîmesi ile tekdîr ve tehdîd edildiler.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, hazret-i Peygamberin Eshâbı isyân ederler, Ona karşı gelirlerdi. Firâr etdiklerini bildiren âyet-i kerîme, birkaçının değil, hepsinin kaçdığını göstermekdedir. Çünki, Tevbe sûresinin kırküçüncü âyeti, azâblarını ve azarlandıklarını açıkça bildirmekdedir. Fahr-i âlem "sallallahü aleyhi ve sellem", onların geri dönmelerine izin verdiği için, Tevbe sûresinin kırkdördüncü âyet-i kerîmesi ile, o Nebiy-yi zîşânın da azarlanmasına sebeb oldular. Bunlardan başka, hicretin beşinci yılının onbirinci ayındaki Ahzâb ya'nî Hendek gazâsında, Ahzâb sûresinin onüçüncü ve onbeşinci âyetleri ile ve dahâ nice âyetlerle tekdîr edildiler ve kötülendiler. Böyle kimselere nasıl olur da, âdil denir? Onların işleri ve sözleri, din işlerinde nasıl sened olur? Onlara inanmak, güvenmek, akla da, ilme de uygun değildir), dedi.

—Eshâb-ı kirâmı "aleyhimürrıdvân" kötülemek için, vesîka olarak bildirdiğin âyet-i kerîmelerin hepsi, münâfıklar için gelmişdir. Bunda, kimsenin şübhesi yokdur. Hattâ, Şî'îler de, böyle olduğunu sözbirliği ile söylemekdedir. Münâfıklar için geldikleri bilinen bu âyet-i kerîmeleri, âyetler ile medh-u senâ edilen Eshâb-ı kirâma "aleyhimürrıdvân" bulaşdırmağa kalkışmak, böylece, O büyükleri lekelemek istemek, adâlete ve insâfa sığmaz. Önceleri, münâfıkların sayısı çokdu. Sonra, azalmağa başladı. Fahr-i âlem "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin, ömr-i şerîfinin sonuna doğru, münâfıklar, doğru olan mü'minlerden ayırd edildi. Allahü teâlâ, Âl-i İmrân sûresinin yüzyetmişdokuzuncu âyet-i kerîmesi ile, tayyıbleri habîslerden ayırd eyledi. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz hazretleri, **(Ocakdaki ateş, demiri, pislikden ayırdığı gibi, Medîne de, insanların iyisini, kötüsünden ayırıyor)** buyurdu. [Ya'nî demircilerin kullandığı ocak, yüksek fırınlar, demirdeki curûfu, gang denilen kötü maddeleri ayırdığı gibi, Medîne şehri de, insanların kötüsünü iyisinden ayırır buyurdu.] Bunun için münâfıkları bildiren âyet-i kerîmeleri Eshâb-ı kirâma yüklemek, nasıl doğru olur? Âl-i İmrân sûresinin yüzonuncu âyetinde meâlen, **(Siz ümmetlerin en hayrlısı, en iyisi oldunuz)** buyuruldu. Bu âyet ile, Allahü teâlânın medh-u senâ buyurduğu kimseler, nasıl olur da, münâfıklarla bir tutulur?

Allahü teâlâ, Eshâb-ı kirâmı, birçok âyet-i kerîme ile övdü. Tevbe sûresinin ellidokuzuncu âyetinin (Havâric) kabîlesinin reîsi (İbni zil Huvaysıra bin Zuheyr) için geldiğini bütün tefsîrler yazıyor. Bu âyet-i kerîmeyi Sahâbe-i kirâma "rıdvânullahi

teâlâ aleyhim ecma'în" yüklemek, ilm adamına yakışmaz. Buhârî-yi şerîf kitâbında, bunu açıklayan yazıları burada söylemek yerinde olur. Ebû Sa'îd-i Hudrî "radıyallahü anh" diyor ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin yanında idim. Mubârek nurlu yüzünü görmekle lezzet alıyordum. Kendisi, Huneyn gazâsında kâfirlerden alınan ganîmet mallarını dağıtıyordu. Benî Temîm aşîretinden Huvaysıra kapıdan içeri girdi. (Yâ Resûlallah! Adâleti gözet!) dedi. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" **(Sana yazıklar olsun! Ben adâlet yapmazsam, kim yapar? Adâlet üzere olmasaydım, çok zarar ederdin!)** buyurdu. O sırada, Eshâb-ı kirâmdan Ömer-ül-Fârûk "radıyallahü anh" ayağa kalkıp, (Şu câhili öldürmeğe müsâade buyur) dedi. **(Bırakınız! Çünki, bu adamın arkadaşları vardır. Sizin gibi nemâz kılarlar. Sizinle birlikde oruc tutarlar, Kur'ân-ı kerîm okurlar ise de, Allahü teâlânın kelâmı boğazlarından aşağı inmez. Bunlar, ok yaydan çıkdığı gibi, dinden dışarı çıkarlar. Okuna ve hedefe ve şişeye bakınca, hiçbirini göremez. Hâlbuki, ok şişeye varmış, delmiş, kanı akıtmışdır. Bunların içinde bir kimse olacakdır ki, rengi siyâhdır. İki kolundan biri hayvan memesi gibidir. Durmadan damlar)** buyurdu. Ebû Sâ'id-i Hudrî diyor ki, hazret-i Alî "radıyallahü anhümâ" halîfe iken, hâricîlerle muhârebe etdi. Esîrler arasında, böyle bir adam gördük. Tam, Resûlullah efendimizin bildirdiği gibi idi. Bu âyet-i kerîmenin inmesine sebeb, münâfıklardan Ebülhavât adında birisinin (Ey arkadaşlar! Sâhibinize niçin bakmıyorsunuz! Size mahsûs olan eşyâyı, koyun çobanlarına vererek adâlet yapdığını göstermek istiyor) demesidir denildi.

Mücâdele sûresinin sekizinci âyeti de, yehûdîler ve münâfıklar için inmişdir. Çünki bunlar, mü'minlerden gizli olarak, aralarında toplanır ve göz, kaş işâretleri ile, Eshâb-ı kirâmı aldatmağa çalışırlardı. Mü'minler, bunların başlarına ağır bir felâket geldiğini, acılarını kimseye duyurmamak için gizli konuşduklarını sanarak bunlara acırlardı. Fekat, böyle gizli konuşmaların uzun zemân sürmesi, bunların içlerini ortaya çıkardı. Eshâb-ı kirâm "aleyhimürrıdvân", kötü niyyet ile yapılan bu gizli toplantılara son verilmesi için, Fahr-i âlem "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimize şikâyet etdiler. Böyle toplantılara son verilmesini emr buyurdu. Fekat, münâfıklar dinlemedi, hiyânetlerine devâm etdiler. Bunun üzerine, Mücâdele sûresinin sekizinci âyetinde, meâlen **(Gizli toplantı yapmaları yasak edilenleri görmedin mi? Bunlar, yasak edildiği hâlde, yine gizli toplandılar. Günâh, düşmanlık ve Resûlullaha karşılık için toplanıyorlar)** buyuruldu. Bunların yasak emrini dinlemeyip, yine toplanmaları, Resûlullaha karşı gelmekdir.

Mücâdele sûresinin sekizinci âyetinde meâlen, **(Sana selâm verdikleri zemân, Allahü teâlânın, seni selâmladığı gibi vermiyorlar)** buyuruldu. Bu âyet-i kerîmede yehûdîler azarlanmakdadır. Yehûdîler, Resûlullahın yanına geldikleri zemân, (Size selâm olsun) yerine, (Size sam olsun) derlerdi. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" de **(Size de olsun!)** buyururdu. Emîn olmak, korkusuz olmak demek olan selâm yerine, ölüm demek olan sam derlerdi. Böylece, yaratılmışların, geçmiş, gelecek bütün insanların en üstünü olan Fahr-i kâinâtı aldatacaklarını sanırlardı. Kendisinden ayrıldıkdan sonra, aldatdıklarını, eğer gerçekden Peygamber olsaydı, bu kötülüklerinden dolayı, kendilerine azâb gelmesi lâzım olduğunu söylerlerdi. Bunun içindir ki, bu âyetin sonunda, **(Hesâblarının sonu Cehennem azâbıdır)** buyuruldu. **(Buhârî)** kitâbında diyor ki, yehûdîler, Peygamberimiz "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" efendimizin huzûruna geldikleri zemân, kötü âdetlerine göre, şübheli, bozuk selâmlarını söylerlerdi. Âişe "radıyallahü anhâ" bunu anlayıp öfkelendi. Resûlullah efendimiz, öfkelenmenin yeri olmadığını, **(Size de olsun!)** dediğini, düâsının kabûl buyurulduğunu söyledi.

Münâfıkûn sûresinin birinci âyetinde, **(Münâfıklar, sana geldiği zemân)** kelâmı, Abdüllah bin Selûl ve arkadaşlarını göstermekdedir. Eshâb-ı kirâm ile hiçbir alâkası yokdur.

Muhammed sûresinin onaltıncı âyetinde meâlen, **(Onlardan, seni dinleyenler, yanından çıkdıkları zemân...)** buyuruldu. Bu âyet-i kerîme de, münâfıklar için gelmişdir. Münâfıklar, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" yanında bulunup, sözlerini işitirler ise de, anlamak istemezlerdi. İmâm-ı Mukâtil [Belhlidir. 150 de Basrada vefât etdi.] tefsîrinde diyor ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" hutbede, münâfıklara nasîhat verirken, onlar anlamamazlıkdan gelerek, Abdüllah ibni Abbâsdan sorarlar, (Bu ne demek istiyor) derlerdi. Abdüllah ibni Abbâs "radıyallahü anhümâ" ba'zan bana sorarlardı diye, bunu haber veriyor. Adâlet sâhibi olan Allahü teâlâ, sâdık olan, canla başla hizmet eden mü'minleri, münâfıklardan ayırarak, Muhammed sûresinin onaltıncı âyetini gönderdi. Bu âyet-i kerîmede meâlen, **(Onların kalblerini Allahü teâlâ mühürledi...)** buyuruldu. Eshâb-ı kirâmı da, bundan sonraki âyet-i kerîmede hidâyet ve necât ile müjdeledi. Sa'îd bin Cübeyr "radıyallahü anh" diyor ki, Muhammed sûresinin yirminci âyetinin, **(Kalblerinde hastalık olanları gördün)** meâli, münâfıkları açıkça göstermekdedir. Çünki, üç dürlü kalb vardır: Biri, mü'minin kalbidir. Temiz ve sevgi ile Allahü teâlâya bağlıdır. İkincisi kâsî ve ölü kalbdir. Kimseye acımaz... Üçün-

cüsü, hasta olan gönüldür. Hastalık, münâfıklık hastalığıdır. Allahü teâlâ, bu üç kalbi de, Hac sûresinin ellibirinci âyetinde bildiriyor. Bu üçden, ikisi azâbdadır. Biri, kurtulucudur. Mü'minin kalbi selîmdir. Allahü teâlâ, kalb-i selîmi medh ve senâ buyuruyor. Şü'arâ sûresinin seksensekizinci âyetinde meâlen, **(O gün, mal ve çocuklar fâide vermez. Yalnız, kalb-i selîm ile gelen fâidelenir)** buyuruldu.

Benî Anber kabîlesi kâfir idi. Bunları, Eshâb-ı kirâm hazretlerinin sırasına koymak, akl ile de, ilm ile de pek yanlışdır.

Bedr gazâsına gelince, sizin de, bizim de, kitâblarımızda açıkça bildirildiği üzere, Enfâl sûresinin birinci âyetinde bildirildiği gibidir.

Huneyn gazvesindeki dağılmak da, kaçmak değildir. Bir tedbir, bir harb oyunu idi. Her savaşda, ilerleme olduğu gibi, ba'zan çekilme de olur. Bununla berâber, bu dağılanlar, Eshâb-ı kirâmın büyükleri değildi. Birkaç ay önce, Mekkenin fethinde, âzâd edilmiş olan esîrlerdi. Sonunun zafer olacağı belli idi. Hattâ bu çekilmenin zafere yol açdığı, Tevbe sûresinin yirmiyedinci âyetinin, **(Sonra, Resûlüne ve mü'minlere sekîne indirdi)** meâl-i şerîfi ile bildirilmekdedir. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" bunu bildiği için, o gün dağılanlara, sonra hiçbirşey söylemedi. Hiçbirine darılmadı. Bizim dil uzatmamız, doğru olur mu? Şî'î fırkasının âlimlerinden Ebülkâsım şî'înin **(Kitâbüşşerâyı')** risâlesinde (Ölüm ve helâk tehlükesi olduğu zemân muhârebeden kaçmak câizdir) denildiğine göre, Huneyn gazâsında çekilen Eshâba "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în" dil uzatmamak lâzım gelmez mi?

Uhud gazâsındaki firâr ise, yasak edilmeden önce idi. Allahü teâlânın bunları afv buyurduğu, Âl-i İmrân sûresinin yüzellibeşinci âyetinde bildirilmekdedir.

Âl-i İmrân sûresinin yüzelliüçüncü âyet-i kerîmesinden önceki **(Allahü teâlâ, sizi afv etdi)** meâlindeki müjdenin, bu sonraki âyete bağlı bulunduğunu her tefsîr bildirmekdedir.

Tevbe sûresinin otuzdokuzuncu âyetinde meâlen, **(Ey îmân edenler! Cihâda gidiniz denildiği zemân, size ne oldu?)** buyuruldu. Bu meâl, Eshâb-ı kirâmı "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în" kötülemek, azarlamak değildir. Gevşek davrandıkları, kendilerine haber verilmekdedir. Hepsine bildirilmekdedir. Bunların arasından hazret-i Alînin "radıyallahü anh" ayırd edileceği bildirilmemişdir, dedim. Molla başı söz alıp:

3—*(Hilâfetinin kabûlünde anlaşmazlık olan kimsenin halîfe olması doğru olur mu? Benî Hâşim, Eshâb-ı kirâmın büyüklerin-*

den idi. Halîfeyi, uzun zemân sonra zor ile kabûl etmişlerdi. Böyle halîfe kabûl edilir mi?)

—Hazret-i Ebû Bekrin "radıyallahü teâlâ anh" halîfeliğini bütün Sahâbe "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în", sözbirliği ile kabûl etdi. İnâd etmiyen herkes bunu böyle bilir. Hazret-i Alî "radıyallahü teâlâ anh" ile yanında bulunan birkaç Sahâbînin "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în", sonra bî'at etmeleri, kabûl etmediklerinden değildi. Kendileri çağrılmadığı, seçimde bulunmadıkları içindi. Zâten, birkaç kişinin ayrı kalması, çoğunluğun seçmesini değişdiremezdi. Değişdirseydi, hazret-i Alînin "kerremallahü teâlâ vecheh" halîfe olduğu, halîfe seçildiği zemân değişdirirdi ve onun halîfeliği doğru olmazdı, dedim.

4—*(Molla başı, sözü değişdirerek, Ebû Bekr, hazret-i Fâtımanın hakkını zor ile elinden aldı.* ***(Biz, Peygamberler mîrâs bırakmayız. Bizim bırakdıklarımız, sadaka olur)*** *hadîs-i şerîfini ileri sürerek, onun hakkını vermedi. Hayber muhârebesinde, Cebrâîl "aleyhisselâm", İsrâ sûresinin yirmialtıncı âyetinin* ***(Sana yakın olana, hakkını ver!)*** *meâl-i şerîfindeki emri getirince, Peygamber efendimiz* ***(Yakın olan kimdir?)*** *buyurdu. Yakın olan, Fâtımadır denilmişdi. Bunun üzerine, Fâtımaya (Fedek) denilen hurma bağçesinin verildiğini Ümm-i Eymen ve Esmâ bint-i Umeys ve Alî ibni Ebî Tâlib haber vermişdir. Bu şâhidler varken, kendinin haber verdiği bir hadîs ile, elinden alması, zulm değil de yâ nedir? Hâlleri, işleri böyle olan bir halîfeyi kabûl etmek islâmiyyete uygun olur mu)*, dedi.

—Hazret-i Fâtımanın Fedek hurmalığını istemesi, iki sebeble olabilir: Hurmalık bana mîrâs kaldı, der. Yâhud, önceden bana verilmişdi. Benim mülküm idi, der. Sizin bu sözünüzden, mülkü olduğu için istediği anlaşılıyor. Fedek bağçesinin Fâtıma "radıyallahü anhâ" hazretlerine önceden verilmiş olduğunu, Onun mülkü olduğunu, Ehl-i sünnet âlimlerinden hiçbiri bildirmemişdir. Hiçbir islâm kitâbında da yazılı değildir. Bütün kitâblar, bu hurmalığı, babasından mîrâs kaldığı için istediğini yazmakdadır. **(Buhârî-yi şerîf)** kitâbında açıkça bildirilen bu vak'a, (elinden zor ile alındı) şeklinde, nasıl değişdiriliyor? Hadîs-i şerîfler, böyle değişdirmeğe meydân bırakmıyacak kadar açıkdır. Çünki, Fedek hurmalığı, Peygamber efendimizin elinde idi. Vefât edince halîfesi olan Ebû Bekrin idâresine geçdi. Hazret-i Fâtıma mîrâs olarak istedi. O da, hadîs-i şerîfe uygun cevâb verdi. Resûlullahın akrabâsını, kendi akrabâsından dahâ üstün tutduğunu yemîn ederek bildirdi. Bunlar **(Buhâriy-yi şerîf)** kitâbında yazılıdır. Bu hadîs-i şerîfi, yalnız Ebû Bekr haber verdi demek, pek yanlışdır. Bu

hadîs-i şerîfi, Ömer, Osmân, Alî, Talha, Zübeyr, Abdürrahmân, Abbâs ve Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin mubârek zevceleri de haber vermişdir. Buhâriy-yi şerîfde yazılıdır. İmâm-ı Muhammed bin İsmâ'îl Buhârî buyuruyor ki, İshak bana dedi ki, bu hadîs-i şerîfi, Mâlik bin Enesden işitdim. O da, İbni Şehâb-i Zührîden işitmiş. Ona da, Mâlik bin Evs haber vermiş. Ben, Mâlik bin Evse "radıyallahü anh" gidip sordum. Bana dedi ki, öğleden evvel evimde oturuyordum. Hazret-i Ömerin adamı geldi. Halîfe seni istiyor, dedi. Halîfenin huzûruna gitdim. Halîfe bir serîr [kanepe, sıra] üzerinde oturuyordu. Kanepede döşek yokdu. Bir yasdığa dayanmışdı. Selâm verdim. Oturdum. Bana dedi ki, sizin aşîretinizden birkaç kişi geldi. Kendilerine para verilmesini emr etdim. Bu parayı almak ve onlara dağıtmak için, sizi istedim. Alınız, dağıtınız! Halîfeye, beni ma'zûr buyurmasını, bu emri başkasına yapdırmasını istirhâm etdim. Fekat, isrâr etdiler. Red edemedim. O sırada, odacı gelerek, Osmân, Abdürrahmân, Zübeyr, Sa'd ibni Ebî Vakkâs "radıyallahü anhüm" içeri girmek için izn istediklerini söyledi. İzn verdi. Girdiler. Oturdular. Biraz sonra, hazret-i Alî ve Abbâs "radıyallahü anhümâ" da içeri girmeğe izn istiyorlar, denildi. İzn verildi. Geldiler. Oturdular. Hazret-i Abbâs, söze başlayıp, Alî "radıyallahü anh" ile, Allahü teâlânın Resûlullaha ihsân eylediği (Benî Nadr) malından dolayı hâsıl olan anlaşmazlığın giderilmesini istiyoruz dedi. Önce gelenlerin de râhat etmeleri ve râzı olmaları için, bu işin görüşülmesini istedi. Önce halîfe söze başlayıp, yeri ve gökleri yaratan ve her ân varlıkda durmalarına izn veren Allahü teâlânın ulûhiyyet ve izzeti hakkı için sizden sorarım ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", **(Biz Peygamberler mîrâs bırakmayız! Bırakdıklarımız sadaka olur)** buyurdu mu? Bu hadîs-i şerîfi söylediğinden haberiniz var mı, dedi. Önce gelen Osmân ve arkadaşları, evet, haberimiz var, söyledi, dediler. Halîfe sonra, Alîye ve Abbâsa dönerek, aynı soruyu tekrârladı. İkisi de, evet biliyoruz, dedi. O hâlde, bu işde verilecek hükmü dinleyebilirsiniz: Cenâb-ı Rabbül'âlemîn "teâlâ ve tekaddes" bu mâlı ganîmet olarak vermişdir. Bunu yalnız Habîb-i ekremine ihsân etdiğini ve bu salâhiyyeti başkasına bahşetmediğini, Haşr sûresinin altıncı âyeti göstermekdedir. Fahr-i kâinât efendimiz, bugün mevcûd olan kısmı kalıncaya kadar, hepsini sarf etmiş ve islâmiyyete uygun olarak dağıtmışdır. Çoluk çocuğunun meşrû' ihtiyâclarını o ganîmetlerden ayırır, fazla kalanı beyt-ül-mâldan hakkı olanlara verirdi. Siz ne dersiniz? Resûlullah böyle yapmaz mı idi? Halîfenin bu süâline, orada bulunanlar, hep birden evet öyledir, dediler.

Halîfe hazretleri sözüne devâm ederek: Resûlullah vefât edince, Ebû Bekr-i Sıddîk "radıyallahü anh" idâreyi eline aldı. Resûlullahın yapdığını, o da, öylece yapdı. Ölünceye kadar, öyle idâre etdi ki, idâresinde hiçbir kusûr yok idi. Şimdi siz ikiniz beni konuşdurmağa, benden sormağa geldiniz. Süâliniz bir olduğu gibi işiniz de birdir. Sen hazret-i Abbâs! Kardeşinin oğlu Alînin hakkını, hazret-i Alî de, zevcesinin babasından kalan hakkını sormağa geldiniz. Size, kendinizin, işitdik dediğiniz **(Biz mîrâs bırakmayız...)** hadîs-i şerîfini anlatdım. Sonra, Resûl-i ekrem efendimizin haklı halîfesi olan Ebû Bekr-i Sıddîkın yapdığını bildirdim. Halîfe olduğum gün, bu işin idâresini ikinize bırakmışdım ve bu işi önceki gibi idâre etmenizi size şart eylemişdim. Hazret-i Osmânın ve arkadaşlarının yanında, hazret-i Alî ile Abbâsın süâline karşı, bu şart ile verilmiş olduğunu bildirdi. Şimdi siz, buna uymayan bir iş yapmağa izn istemek için gelmiş iseniz, yeri ve gökleri yaratanın büyüklüğüne yemîn ederim ki, Allahü teâlânın ve Onun Resûlünün rızâlarına uymıyan bir işin yapılmasına izn vermem. İdâresinden âciz iseniz, bana geriye veriniz! Sizin ihtiyâclarınızı te'mîn ederim, dedi. Urve Tebn-i Zübeyrden burası soruldukda, Mâlik bin Evs "radıyallahü anhümâ"den böylece işitmiş olduğunu tekrâr bildirdi. Sonra, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin mubârek zevcesi Âişe "radıyallahü anhâ" hazretlerinden gelen bir haberi de şöyle anlatdı: Birgün, ezvâc-i tâhirât "radıyallahü anhünne" ganîmetden kendilerine düşen hisse mikdârlarını, o zemân halîfe olan babamdan sorup anlamak için, beni babama gönderdiler. (Cenâb-ı Hakdan korkmuyor musunuz? Resûlullah efendimizin, **(Biz Peygamberlerin mîrâsı olmaz)** hadîs-i şerîfi, sizin hisseniz olmadığını gösteriyor. Bu hadîs-i şerîfi hâtırlar mısın?) buyurdu. Bu red cevâbını alınca, hâtırladım ve geri döndüm.

Meydânda olan bu kadar delîller varken, câhilce inâd edenlerin, kötü düşünceli kimseler olduklarını anlatmak için, Buhârî kitâbındaki hadîs-i şerîfi, olduğu gibi bildirdim. Bu hadîs-i şerîfi, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizden, hazret-i Ebû Bekr "radıyallahü anh" işitmişdir. Kendisi için, en sağlam bir delîldir. Çünki birşeyi öğrenmek, üç yol ile olur: Birincisi, his etmek, duymak. İkincisi, herkesden işitmek. Üçüncüsü, Resûlullahdan işitmekdir. Hazret-i Fâtımanın, bu hadîsi işitmemesi, bunun yok olmasını göstermez. Hazret-i Alî ile Abbâsın tasdîk etmesi ve hazret-i Âişenin ezvâc-ı Peygamberîyi iknâ ederek haklarını istemekden vazgeçmeleri, bunda hiç şübhe bırakmaz. Hazret-i Fâtıma iki kadın şâhid getirdi demeniz de doğru değildir. Hazret-i Alî ile Ümm-i Eymeni "radıyallahü teâlâ anhüm" şâhid göstermişdi. Yal-

nız Ümm-i Eymen kadındır. Böyle olduğu, Şî'î âlimlerinden İbnül-Mutahhir Hasen bin Yûsüf Hullînin **(Nehcülhak)** kitâbında da yazılıdır. Bu ise, islâmiyyete uygun bir iddiâ olmaz. Çünki, hazret-i Alî "radıyallahü anh" bir yehûdîye karşı zırh için da'vâ açmışdı. Hazret-i Hasen ile, kendi kölesi Kanberi şâhid göstermişdi. Hâkim olan kâdî Şüreyh, oğlun babasına şâhidliği câiz olmıyacağı için, bu da'vâyı red etmişdi. İmâm-ı Alî "radıyallahü anh" halîfe olduğu hâlde, islâmiyyetin ve aklın emrine uyarak, râzı olmuşdu.

[İbni Mutahhir-i Hullî, 684 de tevellüd, 726 [m. 1226] da vefât etdi. İmâmiyye fırkası âlimlerindendir. Yüzlerce kitâb yazmışdır. Kâdî Şüreyh, hazret-i Ömer tarafından "radıyallahü teâlâ anhümâ" Kûfe kâdısı yapılmışdı. Burada, altmış seneye yakın hâkimlik yapdı. 87 de, yüz yaşında vefât etdi. Bunu, kâdî Şüreyk ile karışdırmamalı. Kâdî Şüreyk, imâm-ı a'zam Ebû Hanîfenin arkadaşı idi. Halîfe Mensûr tarafından Kûfe kâdısı yapılmışdı, 95 de tevellüd, 177 [m. 793] de Kûfede vefât etmişdir].

Bütün bu vesîkalar hiçe sayılarak, halîfe Ebû Bekr-i Sıddîkın "radıyallahü teâlâ anh", Fedek hurmalığını zorla aldığı düşünülürse, hazret-i Alî "radıyallahü anh" halîfe olunca, herşey elinde ve emrinde iken, bu hurmalığı, niçin hazret-i Hasen ile Hüseyne teslîm etmedi? Üç halîfenin yapdıklarını değişdirmedi. Hazret-i Alînin, hurmalığı, üç halîfenin yapdığı gibi idâre etmesi, Ebû Bekr tarafından zulm ile alınmadığını açıkça göstermekdedir, dedim. Molla başı söz alarak:

5—*(Resûlullahın emrini red etmeğe kalkışan kimsenin halîfe olması sahîh olur mu?)*

—Olamaz, dedim.

—*(Resûlullah efendimizin gönderdiği Ebû Hüreyreyi "radıyallahü anh" döğen ve aldığı emri yapmasına mâni' olan Ömerin hilâfeti nasıl sahîh oldu? Resûl-i ekrem "sallallahü aleyhi ve sellem" Ebû Hüreyreye mubârek na'lınlarını verdi.* ***(Bunlarla git! Kelime-i şehâdete inananların Cennete gireceklerini müjdele!)*** *buyurdu. Ebû Hüreyre, bu emri yapmağa giderken, Ömer "radıyallahü anhümâ" karşısına çıkdı. Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun, dedi. Ebû Hüreyre yapacağı vazîfeyi söyleyince, göğsüne vurup, yere düşürdü ve geri döndürdü. Ebû Hüreyre çok gücendi. Geri dönüp, Resûlullaha anlatdı. Hâfız [hadîs ilminde derin âlim olana hâfız denir] Muhammed bin Ebî Nasr Hamîdi Endülüsî Mâlikî (488 [m. 1095] de vefât etdi)nin* ***(El-Cem'u beynessahîhayn)*** *kitâbında yazılı olduğu gibi, Ebû Hüreyre diyor ki, Ebû Bekr ve Ömer ile, Resûlullahın yanında oturuyorduk. Fahr-i kâinât kalkıp gitdi. Gelmedi. Merâk etdik. Aramağa çıkdık. Ben ön-*

de gidiyordum. Ensârdan Benî Neccârın dıvarına kadar geldim. Dolaşarak kapısını arıyordum. Rebî'anın, küçük bir kapıdan içeri girdiğini gördüm. Ben de girdim. Resûlullahı içerde gördüm. Beni yanına çağırdı. Mubârek na'lınlarını verdi. ***(Bunlarla git! Her karşılaşdığına, kelime-i şehâdete îmân edenlerin Cennete gireceklerini müjdele!)*** *buyurdu. Emrlerini yapmak için sokağa çıkdım. Önce, Ömer karşıma geldi. Nereye gidiyorsun, dedi. Mü'minlere müjde vermeğe gitdiğimi anlatdım. Bana vurdu. Geri dön dedi. Ağlayarak döndüm. Resûlullaha anlatırken, Ömer de geldi. Dinledi. Resûlullah, Ömere ne yapdığını sordu. O da, anam babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ebû Hüreyreyi, na'lın-ı şerîfinizle gönderip (kalbinde, kelime-i şehâdete îmân bulunanlara Cenneti müjdele) dediniz mi, dedi. Resûlullah efendimiz de,* ***(Evet)*** *buyurdu. Ömer (Aman yâ Resûlallah! Bunu yapmayınız! Bunu işitenlerin, buna güvenerek, farzları, vâcibleri yapmakda gevşek davranmalarından korkarım. Onları kendi hâllerine bırakın!) dedi. Resûlullah da* ***(Pek iyi, bırakınız!)*** *buyurdu. Ömerin bu hareketi, dikkat edilirse, Allahın ve Resûlünün "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" emrlerini red etmek olmuyor mu? Böyle yapmak, emrlere karşı gelmek değil midir? Böyle bir adamın halîfe olması, müslimânların işlerinin bunun eline bırakılması nasıl câiz olabilir)*, dedi.

—Hazret-i Ömerin "radıyallahü teâlâ anh" böyle yapması, Resûlullahın emrini red etmek değildir. İtâ'atsız olmağı göstermez. Resûlullaha düşüncesini, görüşünü bildirmişdir. Düşüncesi, yâ kabûl buyurulur veyâ kabûl olunmaz. Resûlullahın son emri beklenir. Resûlullaha karşı (Anam babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah!) diyerek, pek edeble, çok yumuşak, saygı ile söylemesi, emrini yapmağa hâzır olduğunu açıkça göstermekdedir. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", hazret-i Ömeri, bu işinden dolayı hiç paylamamış, müslimânlar için iyi olduğunu görerek kabûl buyurmuş, Ebû Hüreyreye, **(Na'lınları bırak ve öyle söyleme!)** diye emr eylemişdir.

Böyle işleri yalnız hazret-i Ömer yapmış değildir. Eshâb-ı kirâmın çoğu da yapmışdı. Peygamber efendimiz de, çoğunu kabûl buyurmuşdu. Buhârî ve Müslim kitâblarında diyor ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz, **(Dünyâya gelen her insan için Cennetde veyâ Cehennemde yer ayrılmışdır)** buyurdu. Dinleyenlerden biri, yâ Resûlallah! Öyle ise, ibâdet yapmasak da, Allahü teâlâ bize hangisinde yer ayırmış ise, oraya gitsek olur mu? dedi. Resûlullah efendimiz bu kimseye **(İbâdetlerinizi bırakmayınız. Çünki, Cennete gideceklere, Cennete götürecek işler yap-**

dırılır. Cehenneme gidecekler de, Cehenneme götürecek işleri yapar) buyurdu. Sonra, Velleyli sûresinin beşinci âyetini okudu. İşte, hazret-i Ömerin konuşması, Resûlullahın bu cevâbına benzemekdedir. Hattâ, hazret-i Ömer, bu konuşmasını, Resûlullahın bu hadîs-i şerîfine dayanarak yapmışdır. Ya'nî, yâ Resûlallah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem"! Câhillere bu gibi müjdeleri söylemenin uygun olmadığını sizden öğrendik. Çokları, kelime-i şehâdete güvenerek, farzları, vâcibleri yapmağı, islâmiyyete yapışmağı gevşetmesinler demek istedi. Hazret-i Ömerin düşüncesinin ancak bu olduğu kabûl buyurularak iyi karşılanmışdır.

Hazret-i Alî "radıyallahü anh" da, böyle, saygısızlık sanılan sözleri çok söylemişdir. Hattâ, Nevâsıb fırkası, bu sözlerini alarak, kendisine dil uzatmakdadırlar. Abdülhamîd Nâci, bu sözleri vesîkaları ile kitâbında yazarak, imâm-ı Alîyi küçültmeğe kalkışmışdır. Endülüs âlimlerinden Alî bin Ahmed ibni Hazm (384-456 [m. 1064] dörtyüze yakın kitâb yazmışdır) **(Tafsîl)** kitâbında ve Şî'î âlimlerinden şerîf Mürtadâ **(Tenzîhül enbiyâ)** kitâbında bunlara cevâb verip, Nâciyi red etmişlerdir. Eğer istersen bunlardan, sana çok misâl veririm dedim. Molla başı, birşey demedi. Başka bir süâle geçdi:

6—*(Kendisine Emîr-ül-mü'minîn adını veren bir kimsenin, Allahü teâlânın ve Onun Resûlünün halâl etdiği birşeyi, harâm etmesi doğru mudur?)*

—Nasıl şeydir o? dedim.

—*(Ömer, Allahın ve Resûlünün halâl etdiği hattâ Kitâb ve Sünnet ile bildirilmiş olan (Müt'a nikâhı)nı harâm ve yasak etdi. Bu ise, Allahü teâlânın emrine karşı gelmekden başka ne olabilir? Böyle yapan kimseye müslimân denilebilir mi? Bu, emîr-ül-mü'minîn olabilir mi?)* dedi.

—Molla başıya dedim ki, hadîs âlimlerinden ibni Mâcenin [Muhammed bin Yezîd 209 da Kazvinde doğup, 273 [m. 886] de vefât etdi. Altı temel hadîs kitâbından birisi, bunun **(Sünen)** kitâbıdır] meşhûr olan **(Müsned)** kitâbında bildirildiğine göre, Ömer "radıyallahü anh" halîfe iken, (Fahr-i âlem "sallallahü aleyhi ve sellem" müt'a nikâhını bize, üç kerre halâl, üç kerre de harâm etdi. Vallahi, evli bulunan kimsenin, müt'a nikâhı ile bir kadını kapatdığını işitirsem, onu taş ile recm ederek, ya'ni öldürünceye kadar taşa tutarak, islâmiyyetin emrini yerine getiririm), demişdir. Bu söz, müt'a nikâhını, hazret-i Ömerin yasak etdiğini göstermiyor. Çünki, bu sözü, müt'a nikâhını, Resûlullahın yasak etdiğini, Onun yasakladığı şeyi yapdırmayacağını gösteriyor. Abdüllah ibni Abbâs hazretlerinden başka, Eshâb-ı kirâmın hepsi,

halîfenin bu sözünü destekledi. Ondan başka hiç kimse buna karşı birşey söylemedi. Abdüllah ibni Abbâs da, sonra sözünden dönerek, harâm olduğu, Eshâb-ı kirâmın sözbirliği ile anlaşılmış oldu. Buhârî kitâbı, hazret-i Alîden gelen haberi bildirirken diyor ki, hazret-i Alî, Abdüllah ibni Abbâsa, (Sen yanılıyorsun. Fahr-i âlem efendimiz, müt'a nikâhını yasak etdi) dedi. İmâm-ı Alînin bu sözü üzerine, Abdüllah da, sözünden dönmüş, müt'a nikâhının sonradan harâm buyurulduğunu söylemişdir. **(Müt'a nikâhı)**, nikâh ve izdivâc kelimelerini kullanmadan, para karşılığı, bir kadın ile belli bir zemân evli olmakdır.

Bundan başka, büyük hadîs âlimi, Süleymân bin Ahmed Taberânî [260 da Taberiyyede tevellüd, 360 [m. 971] da İsfehanda vefât etdi] ve Süleymân bin Dâvûd Tayâlisî (202 [m. 817] de vefât etdi) kitâblarında diyorlar ki, Sa'îd bin Cübeyr bildiriyor: Abdüllah ibni Abbâsa dedim ki, (Ben, hiçbir zemân, müt'a nikâhına halâl diyemem. Siz de, halâl dememeli idiniz. Çünki, böyle demenizden ne gibi zararlar doğacağını biliyor musunuz? Sizin böyle, câiz demeniz, her yere yayılır da, herkes, bu sözünüzü, müt'a halâl imiş diye, vesîka olarak kullanırlar). Abdüllah, bu sözüme karşı, (Bu sözümle, müt'a nikâhının, her zemân herkese halâl olacağını bildirmek istemedim. Ancak, zarûret olunca, zararı gidermek için câiz olur, dedim. Allahü teâlâ, zarûret olunca, zararı giderecek kadar leş, kan, domuz eti yimeğe izn verdiği kadar, müt'a nikâhının da câiz olacağını düşünerek söyledim) dedi. Bunlardan anlaşılıyor ki, Abdüllah ibni Abbâs da, müt'a nikâhına her zemân, herkese câizdir dememişdir. Her harâm olan şeyler gibi, zarûret olursa, zararı giderecek kadar câiz olur demişdir. Hadîs âlimi Ebû Bekr Ahmed bin Hüseyn Beyhekî (384-458 [m. 1067]) Abdüllah ibni Abbâsın "radıyallahü teâlâ anhümâ" bu sözden döndüğünü açıkça bildirmekdedir. Yine Taberânî ve Beyhekî bildiriyorlar ki, Abdüllah ibni Abbâs (Müt'a nikâhı önce halâl idi. Fekat, **(Analarınız, size harâmdır)** meâlindeki âyet-i kerîme geldikden sonra, harâm edildi. Mü'minûn sûresinin **(Ancak zevceleriniz ve sâhib olduğunuz câriyeleriniz halâldir)** meâlindeki âyet-i kerîmesi, müt'a nikâhının harâm edildiğini kuvvetle bildiriyor. Çünki, bu âyetden yalnız zevcelerin ve câriyelerin halâl olup, başkalarının harâm olduğu anlaşılmakdadır) demişdir.

Müt'a nikâhının harâm olduğunu, hazret-i Alî de içinde olmak üzere, birçok Sahâbî-yi kirâm bildirmişdir. **(Buhârîyi şerîf)** kitâbında (Hazret-i Alî "radıyallahü anh" Abdüllah ibni Abbâsa, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", Hayber gazâsında, müt'a nikâhını ve eşek eti yimesini yasak etdi, buyurmuşdur) yazılıdır. Bundan başka, **(Müslim-i şerîf)** kitâbında ve İbni Mâcenin kitâbında, Pey-

gamber efendimizin “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” **(Ey müslimânlar! Kadınlar ile müt’a nikâhı yapmanıza izn vermişdim. Fekat, şimdi bunu, Allahü teâlâ harâm etdi. Kimin yanında böyle kadın varsa, onu salıversin ve ona vermiş olduğu malı geri almasın!)** buyurduğu yazılıdır. Buhârî ve Müslimin **(Sahîh)** adındaki kitâblarında da, (Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimiz müt’a nikâhını üç kerre halâl etdi. Sonra, üç kerre de harâm eyledi) yazılıdır.

Molla başıya dedim ki, müt’a nikâhı ile alınan kadın bir erkeğe vâris olur mu? Bu kadının, bu erkekden olan çocuğu da, bu adama vâris olur mu? Molla başı cevâb vererek:

—*(Yok vâris olmazlar)*, dedi.

—Öyle ise, bu kadın zevce değildir. Câriye de değildir. Allahü teâlânın “celle celâlüh” **(Mü’minler, zevcelerinden ve câriyelerinden başka olan kadınlardan sakınırlar)** meâlindeki âyet-i kerîmesine ne buyuruyorsunuz, dedim. Ya’nî, bu âyet-i kerîme, yalnız zevce ile câriyeyi halâl ediyor. Bu ikisinden başka hiçbir kadınla bir araya gelinemiyeceğini açıkça bildiriyor. Kendisine zevce de, câriye de denilemiyen, müt’a nikâhı yapılmış bir kadınla buluşmanın halâl olduğunu iddi’a etmek, Kur’ân-ı kerîmin şu açık olan emrine karşı durmak olmaz mı? Bu ise, dalâlet, doğru yoldan ayrılmak için inâd, boş yere bile bile uğraşmak değil midir?

Bundan başka, siz akla ve ilme uymıyan, hiçbir yoldan kabûl olunamıyan şeyler söylüyorsunuz. Meselâ, âlimlerinizden Alî ibnil’âl adında bir adam, kadının bir gecede oniki adamla buluşmasının câiz olduğunu ve hâsıl olacak çocuğun, piyango çekilerek, bu adamlardan, hangisine çıkarsa onun çocuğu sayılacağını yazmışdır. Dîn-i islâmı yıkacak, bundan dahâ büyük kötülük, düşmanlık olur mu? Molla başı, bu sözümün karşısında dona kaldı. Düşündü, düşündü. Yakayı kurtaracağını sanarak, başka bir soruya geçdi. Dedi ki:

7—*(İmâma ya’nî halîfeye tâbi’ olmak, her sözüne uymak, herkese vâcibdir. Uyulması vâcib olan kimsenin de, günâhsız, hatâsız olması lâzımdır. Zâten, imâmın ma’sûm olduğu iki tarafın sözbirliği ile söylenmekdedir. Aklı olan herkes de, böyle söyler. Çünki, imâm demek (Kendisine uyulan kimse) demekdir. Giyilen gömleğe ridâ denildiği gibi, kendisine uyulan kimseye imâm denilir. İmâmın yanlış birşey söyliyeceği veyâ yapacağı düşünülürse, o zemân, buna güvenilemez. Herkesi felâkete, uçuruma sürükliyecek veyâ Allahın emrlerine uymayacak birşey söylemesi, yapması umulur. İmâma uymağı Allahü teâlâ emr etdiği için, imâm şaşmaz değilse Allahü teâlâ, yanlış olabilecek şeye uymağı emr etmiş olur. Bu ise, akla da, dîne de sığmayan birşeydir.)*

—İmâmın ma'sûm, şaşmaz olması sözbirliği ile lâzımdır, demeniz ve bu da, islâmiyyetin emri demek olduğunu iddi'â etmeniz, büsbütün yanlış, bozuk bir davranışdır. Çünki Şî'îler, İcmâ'a, sözbirliğine zâten kıymet vermiyorsunuz. İcmâ', delîl olamaz, islâmiyyetin emrini bildiremez diyorsunuz. İnandığınıza göre, icmâ', delîl-i şer'î değil imiş. Bunun için, yukarıdaki icmâ'a dayanan da'vânız, i'tikâdınıza, îmânınızın esâsına uymamakdadır. Yok eğer, sözbirliği demeniz, Şî'îlerin de, bu söze katıldığını anlatmak ise, imâmiyye fırkasının ortaya çıkmasından önce olan bütün İcmâ'ların çürük, bozuk olması lâzım gelir. Hattâ, hazret-i Alînin "kerremallahü teâlâ vecheh" halîfe seçildiği zemân, Şî'îlik bulunmadığı için, bu seçimdeki sözbirliğinin bâtıl, bozuk olması, haksız halîfe olması lâzım gelir. Hattâ, dahâ ince düşünürsek, hazret-i Muâviyenin "radıyallahü teâlâ anh" hak üzere, doğru halîfe olduğu anlaşılır. Çünki, hazret-i Muâviyenin halîfeliği Şî'î fırkası da içinde bulunmak üzere, hazret-i Hasen ve bütün müslimânlar tarafından tanınmışdı. Evet imâm kendisine uyulan kimse demekdir. Fekat, bunun ma'sûm, şaşmaz olacağını gösteren hiçbir delîl yokdur. Buna delîl gösterilmek istenirse, aşağıdaki beş yol ile, kolayca red olunur.

I.: Emîrin ve hâkimin yalnız sözlerine uymak vâcibdir. Sözüne uyulan kimsenin, işlerinde şaşmaz olduğuna inanmak lâzım gelmez.

II.: Şî'î fırkasına göre, müftî, ma'sûm, ya'nî şaşmaz değildir. Hâlbuki, müftînin sözlerini dinlemek herkese vâcibdir.

III.: Adâlet üzere olduğu görülen herkesin şâhid olmasını hâkim kabûl eder. Şâhidlerin sözü ile, hâkim karâr verdiği için şâhidlerin ma'sûm olması lâzım gelmez.

IV.: Sâhibinin, harâm olan şeylerden başka olan her emrine, kölesinin itâ'at etmesi lâzımdır. Böyle olduğu için, efendisinin ma'sûm olması lâzım gelmez.

V.: Nemâzın her yerinde, cemâ'atin imâma uyması vâcibdir. İmâm bu nemâzını bir dünyâ menfe'ati için veyâ rükû'u ve secdeleri Allahdan başkası için yapmış ise de, cemâ'atin, buna uyması lâzımdır.

Bu beş yerde, uyulan kimsenin ma'sûm olması lâzım değildir. Molla başı söz alıp:

— *(Tâbi' olmak, uymak demekle, biz bunları düşünmedik. Az ve çok kuvvetli olan şeylere söylenebilen tâbi' olmak ma'nâsını düşündük. En kuvvetlisi, Resûlullah efendimizin (Gadîr-i Hum) denilen yerde, yanında bulunanlara,* ***(Ben size, kendi canınızdan dahâ evlâ değil miyim?)*** *buyurdu. Evet yâ Resûlallah, de-*

diler. ***(Öyle ise, ben kimin mevlâsı isem, Alî de onun mevlâsı olmalıdır!)*** *buyurdu. Tâbi' olmak demek, işte böyle mevlâsı olmakdır. Sizin yukarda saydığınız beş örnekde bildirdiğiniz gibi, tâbi' olmak, genel ma'nâya alınırsa, yine, sizin dediğiniz gibi olmaz. Çünki, âmirlere ve hâkimlere uymak vâcib ise de, yalnız ma'sûm olan imâmın [ya'nî halîfenin] ta'yîn etdiğine vâcibdir. Böyle olmıyanlara uymak vâcib olmaz. Şî'îlerin, müftîlere uymak lâzımdır demesi, bunların şahsına uymak demek değildir. Kendileri, ma'sûm olan imâm tarafından ta'yîn edilmiş olduğu içindir. Onun vekîli olduklarından, onların emri, imâmın emri demekdir. Yoksa, müftînin, kendi sözlerine uymak lâzım gelmez.*

Başkalarına uymak ise, yalnız yapılması câiz olan sözlerine uymak, Allah tarafından emr edildiği için, lâzımdır. Hâlbuki imâma [ya'nî halîfeye] uymak, yukarda bildirilenlerden dahâ umûmîdir. Bunun için, bunlara benzetilemez), dedi.

—Tâbi' olmak, uymak deyince, şübheli şeyler anlaşılmaz. Bu kelime, mütevâtî sözlerdendir. [Mütevâtî sözün ne demek olduğu, **(Se'âdet-i ebediyye)** kitâbının, ikinci kısm, 4. cü maddesinde uzun anlatılmışdır.] Çünki, uymak demek, tâbi' olanın, uyduğu kimsenin arkasında gitmesi demekdir. Bir kimse, bir büyüğe uyarsa, o kimseye (tâbi') ve O büyük zâta (metbû') denir. Tâbi'in metbû'una uymasının az ve çok olması ve uyduğu zemânın da kısa ve uzun olması, uymağı değişdiriyor ise de, bu değişenler (uymak) işinin özünü değişdirmez. Bunun mütevâtî olmasını bozmaz. Çünki, üsûl âlimleri de, başkaları da, söz birliği ile diyor ki, teşkiki hâsıl eden başkalık, ancak, işin özünde olan başkalıkdır. Zemân ve azlık, çokluk başkalığı değildir [teşkik, **(Se'âdet-i ebediyye)** kitâbında, uzun anlatılmışdır].

Uymak sözünden, eğer (iktidâ) ma'nâsını anlıyorsanız, bu da mütevâtîdir. Çünki, iktidâ, her işde uymakdır. Kendi kendine birşeyi az veyâ çok yaparsa, iktidâ etmiş olmaz. Her ne kadar, işin bir kısmında uymağa da, iktidâ etmek denirse de, işin hepsinde iktidâ etmiş sayılamaz. Bunlardan anlaşılıyor ki, sizin tâbi' olmak sözünüzün en kuvvetli kısmlarından birisi de (uyulanın, tâbi' olan tarafından, çok sevilmesi) olduğunu söylemeniz yanlışdır, boş yere kürek çekmekdir. Çünki, bu ma'nâ, hiçbir bakımdan, tâbi' olmak değildir. Hele, sizin bildirdiğiniz ma'nâ, **(Birinizin beni sevmesi, kendini ve çocuğunu ve ana babasını ve bütün insanları sevmesinden dahâ çok olmadıkça, bu kimse, tam bir îmân etmiş olmaz)** hadîs-i şerîfinde bildirilen Resûlullah efendimizi sevmek gibi olan, islâmiyyetin emr etdiği, ihtiyârî olan muhabbetden değildir. Siz ise, bu hadîs-i şerîfdeki sevmeği, halîfe seçmek sandınız ve halîfeleri

Resûlullah efendimize benzetdiniz ki, böyle benzetmek, her bakımdan bozukdur, dedim. Molla başı susdu. Başka söze geçdi.

8—*(Resûlullah efendimizin ümmetine çok şefkatli olduğu, onların haklarını, düzenlerini korumağa uğraşdığı, herkesin bildiği şeydir. Bunu anlatmağa lüzûm yokdur. İşte bu şefkatinden dolayı, Medîne şehrinden çıkıp, başka yere giderken yerine, birisini kordu. Böyle iken, vefâtından sonra, milyonlarca ümmetinin işlerini çevirecek, ihtiyâclarını karşılayacak bir imâm ve vekîl ayırmayıp, bunları kıyâmete kadar başı boş bırakması nasıl olabilir? Hâlbuki, sahîh kitâblarınızda yazılı (Gadîr-i Hum) hutbesinden ve başka haberlerden anlaşılıyor ki, (Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", hem açıkça, hem de işâret ile, yerine hazret-i Alîyi vasıyyet buyurmuşdur. Hattâ, imâm ta'yîn etmek, Rabbül'âlemîn üzerine vâcib olduğundan, vefât edeceği zemân, bu mühim işin yapılması için ve inâdcıların bu vazîfeden kaçınmalarını önlemek için, bir vasıyyet yazmak diledi. Kâğıd, kalem istedi. Yanında bulunanlardan Ömer, ayak takımlarının bile söyliyemiyeceği birkaç kırıcı ve aşağılayıcı sözü Resûlullaha karşı söyliyerek, bu düşüncesinden vazgeçirmişdir))*, dedi. [Hum, Mekkenin dışında bir kuyunun ismidir. Gadîr-i Hum, bu kuyuya yakın, Mekke ile Medîne arasında bir yerin ismidir.]

—İmâm ta'yîn etmenin, Rabbül'âlemîn üzerine vâcib olduğunu söylemeniz Mu'tezile fırkasının, (yapılmaması hikmeti bozan şeyleri, Allahü teâlânın yapması vâcibdir) demelerine benzemekdedir. Bu sözleriniz bozukdur, yanlışdır. Çünki, biz biliyoruz ki, Allahü teâlânın bütün işleri hikmete uygun, hep fâideli ise de, herhangi bir şeyin yapılması hikmete uygun ve fâideli göründüğü için, Allahü teâlânın o şeyi yapması vâcib olamaz. Kur'ân-ı kerîmde **(Ona yapdıklarından dolayı birşey sorulmaz. Onun kulları, yapdıklarından sorulacakdır)** meâlindeki âyet-i kerîme, sözünüzün bozuk olduğunu açıkça gösteriyor. İmâm ta'yîn edilmesi, Allahü teâlâ üzerine vâcib olsaydı, insanların hiçbir zemân imâmsız kalmaması lâzım gelirdi. İmâmın, herkesçe tanınması, kuvvet, iktidâr sâhibi olması, imâmlık şartlarını taşıması, kötü işleri, çirkin âdetleri kaldırabilmesi, iyi işleri yapdırabilmesi, müslimânları zararlardan koruyabilmesi lâzımdır. Siz, yeryüzü imâmsız kalamaz dediğiniz hâlde, yalnız imâm bunlar olabilir dediğiniz ve bunların imâm yapılması, Allahü teâlânın üzerine vâcibdir sandığınız o ma'sûm imâmların aralarına hazret-i Alîyi de karışdırdığınız hâlde, hiçbirisinin imâmlık şartlarını taşımadığını söylüyorsunuz. Hepsinin sıkıntı içinde, zulm görerek, güçsüz, kuvvetsiz yaşadıklarını, birşey yapamayıp, te'sîrsiz kaldıklarını bildiri-

yorsunuz. Böyle âciz, başkalarının kuvveti karşısında hareketsiz, onlara itâ'at etmeğe mecbûr bir kimseyi imâm yapmakda nasıl bir fâide ve hangi hikmet düşünülebilir?

Siz bu sözünüzde inâd ve ısrâr etmekle, Allahü teâlâyı, hâşâ, za'îf, âciz yapmış oluyorsunuz. Çünki, kendi üzerine vâcib olan birşeyi yapamamış oluyor. Allahü teâlâ, böyle uygunsuz sözlerden uzakdır.

Bu sözünüz, şöyle de red edilebilir: Hikmete uygun ve fâideli olmak, her zemân lâzım mıdır, değil midir? Hikmete uygun olmak, her zemân dahâ iyi değildir derseniz, bizim sözümüze gelmiş olursunuz. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" vefât edeceği zemân, yukarıda saydığınız hikmetler yok idi diyebiliriz. Çünki, hikmetin olup olmaması birdir denilince, varlığı, yokluğundan dahâ iyi olamaz. Yok eğer, herşeyde hikmetin bulunması dahâ iyidir derseniz, bu hikmet, yâ Allahü teâlânın kendisinde bulunur veyâ bulunmaz. Kendisinde bulunmaz ise, Allahü teâlâdan başka birşeyin Allahü teâlâyı mecbûr edeceği anlaşılır. Bu ise, olamaz. Hikmet, Allahü teâlânın kendisinde ise, bu söz, bir mahlûkun Allahü teâlâda yerleşeceğini gösterir. Bu ise, hiç olamaz.

Görülüyor ki, imâm ta'yîn etmek, Allahü teâlâ üzerine vâcibdir demeniz, büsbütün yanlışdır, boş sözdür. Evet ehl-i hakkın, ya'nî Ehl-i sünnetin dediği gibi, islâm dînini korumak, suçluların cezâlarını vermek, herkese hakkını ulaşdırmak ve emr-i ma'rûf ve nehy-i anilmünker yapmak için, insanların bir imâma, başkana ihtiyâçları olduğu için ta'yîn etmek, bize vâcibdir. Yoksa, Allahü teâlâya vâcib değildir. Bunun için, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" vefât edince, Eshâb-ı kirâm "aleyhimürrıdvân" toplanarak, Ebû Bekr-i Sıddîk "radıyallahü anh" efendimizi söz birliği ile imâm yapdı. Böylece, islâm dîninin bir sarsıntı geçirmesi önlenmişdir.

Yetmişiki bid'at fırkasının en kötüsü, şî'îlerle vehhâbîlerdir. Mu'tezile fırkası, aklın güzel veyâ çirkin demesini esâs tutuyor. Allahü teâlânın yaratdığı şeylerin güzel veyâ çirkin olmasının seçimini, şî'îler gibi akla bırakıyor. Güzel olduğu anlaşılanları, Allahü teâlâ, yaratmağa mecbûrdur, diyor. Allahü teâlânın, insan aklının güzel dediği şeyleri yaratmağa mecbûr olduğunu söylemek kadar çirkin, bozuk söz yokdur. Sizin sözünüz de, buna benziyor. Birşeyin güzel veyâ çirkin olduğunu akl anlıyamaz. Bunu islâmiyyet bildirir. İslâmiyyetin emr etdiği şeyler doğru ve güzeldir. Avrupalılar ve amerikalılar, islâmiyyete uygun akl ile yapdıkları işlerde muvaffak oluyorlar. Müslimânlar, islâmiyyete uymıyan akl ile yapdıkları işlerde başarısız oluyorlar. İslâmiyyet deyince, Ehl-i sünnet anlaşılır. Masonlar, bu hâli görünce, islâmiyyet terakkiye mâni'dir

yaygarasını basıyorlar. Yukarıda uzun anlatıldığı gibi, Allahü teâlâ, dilediğini yaratır. Birşeyi yaratmağa mecbûr değildir. Onun dilediği ve emr etdiği şeylerin hepsi hikmete uygundur, fâidelidir. Hiçbirisi çirkin değildir. Mu'tezile fırkasına göre, vâcib demek, yapılmadığı zemân, yapmıyana cezâ lâzım gelen iş demekdir. Buna göre, yapmadığı için kötülenemiyecek olan bir kimseye (yapması vâcibdir) denilemez. Cenâb-ı Hakkın birşeyi yaratması vâcibdir demek, o şeyi yaratmazsa, Allahü teâlâyı kötülemek, cezâlandırmak lâzım olur demekdir. Bu ise, Cenâb-ı Hakkın kusûrlu, noksan olduğunu, ancak o işi yaratınca temâmlanacağını, cezâlanmakdan kurtulacağını söylemek olur. Allahü teâlâya karşı bundan büyük bir cesâret, Onun kemâl sıfatlarına uymıyan bundan dahâ çirkin bir söz olamaz. Bu bozuk sözünüz, dahâ nice cevâblarla da geri çevrilebilir. Bu sözünüz, Yaratanı, yaratdıklarına benzetmek, onlar gibi ölçmek oluyor. Bu ise, hiçbir yol ile, olamaz. Allahü teâlâ hiçbir şeye benzemediği gibi, hiçbir şey de hiçbir bakımdan Ona benzemez. Bundan başka, ma'sûm imâm bulundurmak, Allahü teâlâ üzerine vâcib olursa, her asrda bir Peygamber göndermesi, her şehrde bir ma'sûm imâm bulundurması, her hâkimi âdil, doğru eylemesi vâcib olmak lâzım olur. Evet, iyi kötü herkes, Allahü teâlânın, insanları rehbersiz, imâmsız olarak başı boş bırakmasını, câhil, sapık, karanlıkda yuvarlanmalarını doğru bulmaz.

Bunun için, Allahü teâlâ se'âdet, huzûr yolunu gösteren bir kitâb ve bunun kıymetini anlayacak kadar, bir akl vermişdir. Allahü teâlânın, ma'sûm imâmı, zemânın sâhibini her zemân gönderdiğini, kullarının işlerini, Onun eline bırakdığını söylerseniz, bu da çok bozuk, pek gülünç olur. Çünki, bin seneden beri, çocukları, torunları, yakınları öldüğü hâlde ve Şî'îler çoğaldığı hâlde, insânları irşâd etmek, gafletden uyandırmak için ve islâmiyyeti yaymak için meydâna çıkmayıp da gizli kalan ma'sûm bir imâm, nasıl fâideli olabilir? Herkese doğru yolu göstermek, hakları, sâhiblerine ulaşdırmak ve nice işleri yapmak vazîfeleri olduğu, nasıl söylenebilir? Böyle inanmak kadar, şaşkınlık ve hattâ sapıklık olur mu? Allahü teâlâ, birini doğru yola kavuşdurmazsa, ona kimse doğru yolu gösteremez.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, Allahü teâlâ hiçbirşeyi yapmağa veyâ yapmamağa mecbûr değildir. Sizin **(Nehcülbelâga)** kitâbınızda yazılı olduğu gibi, hazret-i Alî "radıyallahü anh" Sıffîn muhârebesinde, hutbe okurken bunu açıkça bildirmişdir. Şöyle ki, (Sizin işlerinizi idâre etdiğim için, üzerinizde hakkım vardır. Benim üzerimde ve birbirinizin üzerlerinizde de haklarınız vardır. Bir kimsenin vereceği hak olunca, başkasından alacağı hak da

olur. Alacağı hak olup da, vereceği hak olmıyan kimse, ancak Allahü teâlâdır. Çünki O, herşeyi yapabilir. Her işi, adl iledir. Allahü teâlânın kulları üzerinde olan hakkı, kendisine ibâdet, itâ'at etmeleridir. İhsân ederek, buna karşılık sevâb verir) buyurdu. Bu hutbeye dikkat ederseniz, bu sözlerinizin hazret-i Alînin sözlerine uygun olmadığını görürsünüz.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz, hazret-i Alînin halîfe yapılmasını vasıyyet etdi demeniz de yanlışdır. Eshâb-ı kirâm farzları yapmağa me'mûr oldukları gibi, Resûlullahın emrlerini de yapmağa me'mûr idi. Buna uymadıkları, bu emri sakladıkları söylenmiş olmakdadır. Böyle çok kimsenin, bozuk bir işde sözbirliği yapması ise, olacak şey değildir. Hadîs-i şerîflere de uymadığı için, doğru bir söz olamaz.

Şî'î âlimlerinden ibni Ebî Âsım ve Elkâ'înin, Enes bin Mâlikden bildirdikleri hadîs-i şerîfde **(Allahü teâlâ, benim ümmetimi, dalâlet üzerinde sözbirliği yapmakdan korudu)** buyuruldu. Hadîs âlimi Hâkim Uyeynenin "rahmetullahi teâlâ aleyh" [107 de Kûfede tevellüd, 198 [m. 813] de Mekkede vefât etdi] bildirdiği hadîs-i şerîfde **(Allahü teâlâ, bu ümmeti, dalâlet üzerinde toplamaz)** buyuruldu. **(Allahın eli, cemâ'at iledir)** hadîs-i şerîfinde el (kudret, yardım) demekdir. Bunlar gibi, dahâ nice hadîs-i şerîfler gösteriyor ki, ümmet-i Muhammediyye, hiçbir zemân dalâlet üzerinde sözbirliği yapamaz. Böyle olmadığını söylemek, bu hadîs-i şerîflere inanmamak olur.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin, vasıyyet yazmak için, kâğıd kalem istediğini söylüyorsunuz. Bu sözünüz, dahâ önce bildirdiğiniz (Gadîr-i Hum) vasıyyetinin, doğru olmadığını gösteriyor. Böyle bir vasıyyet etmiş olsaydı, bir dahâ vasıyyet yazmağa lüzûm görmezdi. Bundan da anlaşılıyor ki, Resûlullahın Gadîr-i Hum denilen yerde okuduğu hutbesinde, söylediğini ileri sürdüğünüz vasıyyetin aslı ve esâsı yokdur. Doğrusu şudur ki, hazret-i Alî ve bütün Hâşim oğulları da birlik olduğu hâlde, Eshâb-ı kirâmın hepsi "radıyallahü teâlâ aleyhim ecma'în" hazret-i Ebû Bekri, sözbirliği ile halîfe seçmişdir. Bu sözbirliği yukarıdaki hadîs-i şerîflere göre, bunun halîfeliğinin doğruluğunu, sizin sözlerinizin de, yanlış ve bozuk olduğunu açıkça göstermekdedir. Böyle bir vasıyyet olsaydı, hazret-i Alî, kendi hakkını elinden aldıkları için üç halîfe zemânında, bu hakkının kendisine geri verilmesini ister, vermiyenlere karşı harekete geçerdi. Nasıl ki, halîfe seçildiği zemân, din ve dünyâ işlerini çevirmek için, islâmiyyetin emri ile, kendisine itâ'at etmiyenlere karşı kılıcını çekerek, bunlarla boğuşdu. Herkesin bildiği gibi, nice şehrlerin yı-

kılmasına, binlerle müslimân kanının dökülmesine sebeb olan muhârebeleri yapmışdı. Kendisine itâ'at etmiyenlere karşı böyle şiddet gösteren, böyle güçlü, şerefli bir zâtın, islâmiyyetin kendisine vermiş olduğu hakkın elinden zorla alındığını görüp de susması ve hattâ, üstelik bu hakkın kime verilmesi dahâ iyi olacakdır diye görüşen kurula üye olarak katılması, düşünülebilir mi?

Eğer, hâşâ, Şî'î kitâbının dediği gibi, hazret-i Alî "radıyallahü anh" bu hakkını aramakdan adamları az olduğu için, istemiyerek susmuş denilirse, Allahü teâlânın ve Resûlullahın kendisine vermiş olduğu vazîfenin îcâblarını yerine getirmekden korkduğu için, Allahü teâlânın emrini yapmamış, Ona isyân etmiş demek olur. Hâlbuki, Resûlullahın "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" amcasının oğlu ve dâmâdı ve Allahın arslanı olan Hazret-i Alî "kerremallahü vecheh" hazretleri, değil yalnız Arabistândan, belki bütün dünyâdan, herkim olursa olsun, böyle utanç verici ve lekeleyici bir korkaklığı kendine bulaşdırmayıp, ölümü göze alacağı herkesin bildiği bir şeydir. Bunun için siz, emîrül-mü'minîn hazret-i Alî "radıyallahü teâlâ anh" efendimize böyle kötü, çirkin bir hâli yakışdırıyorsunuz. Böyle söylemek, onu sevdiğinizi bildirmiş olmuyor, Ona düşmanlık etmiş oluyorsunuz. Her dürlü şübheden ve aybdan temiz olan O yüce imâmı böyle bir kusûrdan uzak görmeği ve burada bildirmeği, üzerime borç bilirim.

Resûlullahın "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" vasıyyet yazmak için kâğıd kalem istediği zemân, Ömer "radıyallahü teâlâ anh" bunu önledi demeniz de, bu zâtın böyle bir iş yapacağına, kesin bir delîl, sened bulunmadığı için, doğru değildir. Çünki, Buhârî kitâbının Megâzî kısmında, Abdüllah ibni Abbâs diyor ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin hastalığı perşembe günü artdı. **(Bana kâğıd getiriniz! Size kitâb yazacağım. Benden sonra, yoldan hiç ayrılmayasınız)** buyurdu. Orada olanlar, konuşmağa başladı. **(Peygamberin yanında yüksek sesle konuşmak lâyık değildir)** buyurdu. Acabâ sayıklıyor mu? Kendisinden, bunu sorunuz, denildi. Yine Abdüllah dedi ki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" hasta idi. Yanında birkaç kişi vardık. **(Size kitâb yazacağım. Benden sonra, yoldan çıkmayasınız)** buyurdu. Birkaçımız dedi ki, ağrısı artdı. Yanımızda Kur'ân-ı kerîm var. Allahın kitâbı bize yetişir. Uyuşamadık. Birkaçımız, getirelim, yazsın da, bundan sonra, yolu şaşırmayalım dedi. Kimisi, başka şey söyledi. Sözler çoğalınca, **(kalkınız!)** buyurdu.

İşte yeryüzünde Kur'ân-ı kerîmden sonra en kıymetli ve en güvenilen kitâbımız olan **(Buhârî)**nin bildirdiğine göre, sözü yapmak istemiyen belli bir kişi değildir. Birkaç kişi idi. Çünki, Buhârîde

(söylediler) diyor. Bundan, cevâb verenlerin çok kişi olduğu anlaşılıyor. Burada, yalnız hazret-i Ömeri "radıyallahü teâlâ anh" dile alıp, onu kötülemeğe kalkışmak, doğru değildir. Eğer dil uzatmak denilirse, orada bulunanların, hepsini kötülemek lâzım olur. Bunların arasında Alî ve Abbâs "radıyallahü anhümâ" da vardır. Bunlar da, kötülenmiş olur. Burada, Şî'îler hazret-i Alî ile Abbâsı nasıl savunurlarsa, biz de, hazret-i Ömeri öyle savunuruz.

Gadîr-i Humda söylenilen hutbeyi, hadîs âlimleri başka başka bildiriyor. Her ne olursa olsun, bu hutbe, sizi haklı çıkarmaz. Bundan başka, Mâide sûresinin **(Rabbinden sana indirilen emrleri bildir! Bunu yapmazsan, Peygamberlik vazîfesini yapmamış olursun! Allahü teâlâ, seni insânlardan korur),** meâlindeki yetmişinci âyeti Gadîr-i Humda geldi demeniz de yanlışdır. Çünki, bu sözünüz, Resûlullahın "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" (hâşâ) Allahü teâlânın emrini eshâbına bildirmediğini düşündürür. Bu hutbede, bu emri bildirmek istemediği ve bundan dolayı, Allahü teâlânın, kendisini afv etmesini, Cebrâîl "aleyhisselâm"dan dilediğine göre, bu emri yapmakda eshâbından çekindiği anlaşılır. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin bu gibi şeylerden ma'sûm olduğu şübhesizdir.

İkinci olarak deriz ki, Resûlullahın "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" vefâtına yakın olan bu hutbesine kadar, Allahü teâlânın Onu, insanlardan korumadığını ortaya koyar. Hâlbuki, Allahü teâlânın Habîbini koruduğu, bu hutbesinden çok önce biliniyordu. Bu sözünüz bilinen bir şeye uymadığı için de, yanlış oluyor.

Üçüncü olarak deriz ki, Resûlullahın "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" o güne kadar kâfirlerden korkmakda olduğu ve Eshâb-ı kirâmdan da, kâfirler gibi korkduğu anlaşılır. Hâlbuki, Eshâb-ı kirâm "aleyhimürrıdvân" efendilerimizin kendi canlarını, ana babalarını Resûlullahın uğrunda fedâ etmekden hiçbir zemân çekinmedikleri, çeşidli haberler ile bilinmekdedir. Bunların, kâfirler gibi Resûlullahı korkutmak için toplanmaları akla da, din bilgilerine de uyacak birşey değildir. Resûlullah efendimizin, ilk zemânlarında, yalnız olduğu ve karşı gelenlerin ve Kureyş kâfirlerinin, zulmlerinin pekçok olduğu anlarda, hiç korkmadan, çekinmeden **(Emr olunanları bildir!)** âyet-i kerîmesine uymakda, kahramanca nasıl uğraşdığı bilindiği hâlde, Mekke alındıkdan, her yerden bölük bölük gelip müslimân olanlar çoğaldıkdan ve Hâşim oğulları ile Abdülmuttalib oğulları gibi pehlivanların hepsi müslimân oldukdan sonra ve (İzâcâe) sûresi ile fethler, zaferler müjdelendikden sonra, Gadîr vak'ası zemânında, Muhâcirlerin ve Ensârın topluluğunda ve Hâşim oğullarının çok bulunduğu anda,

Allahın emrlerini bildiremiyecek kadar korku gösterdiğini söylemek, üstün sıfatlarla süslenmiş olan o Nebiyy-i muhtereme yakışmıyacak, çok çirkin, çok iğrenç bir iftirâ olur. Hele Eshâb-ı kirâmdan korkduğunu söylemek, Âl-i İmrân sûresinin **(Siz ümmetlerin en hayrlısı, insanların seçilmişisiniz)** meâlindeki yüzonuncu âyetine inanmamak olur. Hiçbir bakımdan doğru olamaz.

Dördüncü olarak deriz ki, Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" efendimiz, Allahü teâlâya, emrlerini Eshâbına bildirmekde, karşı geldikden sonra Medîneye gelip, hasta olunca, birkaç gün, Allahın imâm yapmasını emr etdiğini söylediğiniz hazret-i Alîyi, arkada bırakıp da, nemâz kıldırmak için, kendi yerine hazret-i Ebû Bekri imâmlığa geçirmesi, Allahü teâlânın emrini ikinci def'a yapmamak olur. Hazret-i Alîyi halîfe yapmalarını, Eshâbına bildirmesi, Gadîr-i Humda gelen âyet-i kerîme ile emr edildikden sonra, yine Ebû Bekri imâm yapması karşısında, bu âyetin sandığınız gibi, orada değil, büyük âlimlerin sözbirliği ile bildirdikleri gibi, (Arefe) de indiği ve Eshâb-ı kirâm için değil, Kureyş müşrikleri için inmiş olduğu anlaşılmakdadır. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" hazret-i Alînin birinci halîfe olacağını bilseydi, bunu elbette bildirirdi. Bunu bildirmesinde hiç korku da yokdu. Çünki, bütün Mekke halkı ve hele Hâşim oğulları ve Abdülmuttalib oğulları, hazret-i Alînin akrabâsı ve yakınları olduğundan, bu haberden sevinecekler, kimseye korku, zarar gelmiyecekdi.

Bütün bunlardan başka, teassubu, inâdı bırakıp, tarafsız ve insâflı olarak, bu hutbeye ve içindeki kelimelere ve bayağı cümlelerine iyi dikkat edilirse, bu sözlerin, fesâhat ve belâgatda biricik olan o Peygamberin mubârek ağzından çıkması şöyle dursun, arab edebiyyâtını bilen herhangi bir kimsenin bile söylemiş olması mümkin değildir. Bundan da anlaşılıyor ki, bu sözlerin hepsi, yabancıların uydurma ve iftirâlarıdır. Bu sözler arasında bulunan **(Ben, kimin mevlâsı isem, Alî de onun mevlâsıdır)** hadîs-i şerîf bile olsa, yine dediğiniz gibi, hazret-i Alînin imâm olacağını göstermez. Çünki, mevlâ sözünün birçok ma'nâsı vardır. Kâmûsda yirmi kadarı yazılıdır. Böyle kelimelerin, hangi ma'nâya kullanıldığı da, bir delîl, bir işâret ile anlaşılır. İşâretsiz, delîlsiz bir ma'nâ vermek doğru olmaz. Bütün ma'nâları veyâ birkaçını vermek doğru olur mu, olmaz mı belli değil ise de, çokları doğru olmaz demişdir. Biz, uyumsar davranarak doğru olur diyelim. Mevlâ kelimesine sevici ve yardım edici ma'nâlarını vermekde, biz de, sizinle birlikdeyiz. Fekat, başka ma'nâları vermeği doğru görmüyoruz. Böyle hâllerde, ortakca kabûl edilen ma'nâları vermek dahâ iyidir. Bunun içindir ki, Abdülgâfir bin İsmâ'îl Fâris (451-529 [m. 1135] Nişâpurda) **(Mecma'ul-garâib)** kitâbında (velî) kelimesini anlatırken, bu hadîs-i

şerîfin **(Beni seven ve yardımcı bilen kimse, Alîyi de, yardımcı bilsin!)** olduğunu yazıyor. Bunlar ince düşünülürse, bu hadîs (halîfe) olmağa, dahâ uygun, dahâ üstün olmağı göstermemekdedir. Çünki, velî kelimesinin (evlâ) demek olacağı, lügata da, islâmiyyete de uygun değildir. İslâmiyyete uygun olmadığı meydândadır. Lügatda ise, mef'al vezninde olan kelimelerin, ef'al vezninde kullanılmaları hiç görülmemişdir. Molla başı dedi ki:

—*(Lügat âlimlerinden Ebû Zeyd, Ebû Ubeydenin tefsîrinde kullanıldığını bildiriyor. Ya'nî (Sizin mevlânızdır) sözünü (Size dahâ uygundur) demişdir.)*

—Onun böyle demesi, sened olamaz, dedim. Çünki, bütün arab âlimleri, Onun böyle demesini beğenmemişlerdir. Böyle demek doğru olsaydı, (Filân sana evlâdır) yerine (Filân sana mevlâdır) demek doğru olurdu. Hâlbuki, hiç doğru değildir, demişlerdir. Ebû Ubeydenin sözü, başka yollardan da red edilmekdedir. Mevlâ yerine evlâ denilemiyeceğini anladık. Eğer denilebilir dersek, yine mâlik olmak, kullanmak ma'nâlarına kullanılamaz. Belki (evlâ) demek ta'zîm ve muhabbete evlâ, dahâ uygun demek olur. Kullanmak ma'nâsına olduğu kabûl edilse bile, âyet-i kerîmenin ma'nâsına yine uygun olmaz. Âl-i İmrân sûresinin altmışsekizinci âyetinin **(İbrâhîme insanların evlâ olanı)** meâl-i şerîfinde, evlâ demek, İbrâhîm "aleyhisselâm"ı (kullanmak)dır denilebilir mi? Burada, evlâ demek, olsa olsa, Onu sevmeğe dahâ uygun demekdir.

Bundan başka bu hadîs-i şerîfin sonundaki (Vâlî), sevmek demekdir. Eğer, Resûlullahın yanında, (tesarrufa, kullanmağa dahâ uygun olmak) demek olsaydı, o zemân (Onun tesarrufunda olanı) buyururdu. Böyle buyurmadığı için tesarrufa uygun olmak değil, belki hazret-i Alîyi sevmek ve ona düşmân olmakdan kaçınmak demek olduğu anlaşılır. Hattâ Ebû Nu'aym Ahmed bin Abdüllah "rahime-hullahü teâlâ" [430 da İsfehanda vefât etdi] hazret-i Hasenin oğlu Hasenden bildiriyor ki, bu Hasenden soruldu. **(Ben kimin mevlâsı isem...)** hadîs-i şerîfi, hazret-i Alînin halîfe olmasını gösteriyor mu, dediler. Hasen buna cevâb olarak, eğer Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" bu hadîs-i şerîf ile, hazret-i Alînin halîfe olmasını bildirmek isteseydi, (Ey insanlar! Bu zât benim işlerimin velîsidir. Benden sonra, halîfe olacak budur. İşitiniz ve itâ'at ediniz!) buyururdu. Allahü teâlânın ismine yemîn ederim ki, Allahü teâlâ ve Onun Resûlü "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem", Alînin halîfe olmasını isteselerdi, Alî, bu emri yerine getirmeğe kalkışmaması ile böylece Allahü teâlânın emrine karşı gelmesi ile, çok büyük günâh işlemiş olurdu, dedi. Dinleyenlerden biri: Öyle ise Peygamberimiz **(Ben kimin velîsi isem, Alî de onun velîsidir)** buyur-

madı mı? deyince, Hasen, buna hayır, vallahi eğer Resûlullah, Alînin halîfe olmasını isteseydi, nemâz kılmağı ve oruc tutmağı emr eylediği gibi, bunu da, açıkça emr ederdi, dedi. İşte, Ehl-i beytin en ileri gelenlerinden biri olan ve hazret-i Alînin torunu olan Hasenin bu sözleri, senin sözlerinin bozuk ve yalan olduğunu açıkça göstermekdedir, dedim. Molla başı susdu. Başka söze başladı.

9—*(Kıyâmet günü, her müslimâna dünyâ ve âhiret işlerinden sorulacağı gibi, Alîyi ve çocuklarını sevmesinden sorulacağını gösteren hadîs-i şerîflere ne dersiniz? Çünki, Alî bin Muhammed ibni Sabbâğ-ı mâlikî (855 [m. 1451] de vefât etdi)* ***(Füsûlül-mühimme)*** *kitâbında, Elmenâkıb kitâbından alarak diyor ki, İbnil-Müeyyedden işitdim. Birgün, Ebû Büreyde, Resûlullahın yanında oturuyordu. Ebû Büreyde diyor ki, Resûlullah efendimiz,* ***(Rûhum yed-i iktidârında bulunan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, kıyâmet günü, insanlardan ilk sorulacak şey, ömrünü ne ile geçirdin, bedenini, ne yaparak eskitdin, malını nereden kazandın ve nerelere verdin ve Resûlümü sevdin mi, soruları olacakdır)*** *buyurdu. Yanımda bulunan hazret-i Ömer, sizi sevmenin alâmeti nedir yâ Resûlallah, dedi. Mubârek elini, yanında oturan hazret-i Alînin başına koyup,* ***(Beni sevmek, benden sonra bunu sevmekdir)*** *buyurdu. Yine bu kitâbda diyor ki, hazret-i Alî (Vallahi Nebiyy-i ümmî "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz, beni sevenlerin mü'min olduklarını, sevmiyenlerin ise, münâfık olduklarını bildirdi) dedi. İşte, kıyâmet günü, sevgisi herkesden sorulacak, bir zât, acabâ başkalarından dahâ üstün ve halîfelik, başkalarından ziyâde kendisinin ve çocuklarının hakkı olmaz mı)*, dedi.

—Mâlikî dediğin İbni Sabbâğ mâlikî mezhebinde değildir. Kitâbları, yazıları gösteriyor ki, şî'î mezhebindedir. (Hârezm odunu) olarak meşhûr olan ibni Müeyyedin de, şî'î olduğunu bütün âlimler bildirmekdedir. Zâten başka vesîka aramağa hâcet yok. Şî'îlerden ba'zısı, hadîs-i şerîfleri değişdirip büyük bir hadîs âliminin ismini koyuyor. Böyle yalanlarla, müslimânları aldatmağa çalışıyor. Kitâblarda, doğrusu yazılı olan bir hadîs-i şerîfi, böyle değişdirerek, başka dürlü bildiren kimsenin bir yalancı olduğu meydândadır. İşte, bu hadîs-i şerîfin doğrusunu, imâm-ı Muhammed bin Îsâ Tirmüzî (209 da tevellüd, 279 [m. 892] da vefât etdi) şöyle bildiriyor: **(İnsana, kıyâmet günü dört şeyden sorulacakdır. Ömrünü ne ile geçirdiği, ilmini ne yapdığı, malını nereden kazandığı, cismini ne ile eskitdiği sorulacakdır).** Taberânî de, bu hadîsi bildiriyor ise de, son cümlesi yerinde, gençliği ne ile geçirdiği yazılıdır. İşte, hadîs-i şerîfin doğrusu böyle bildirilmişdir. İçinde, Ehl-i beyti sevmek ve hazret-i Ömerin adı yokdur. Bundan anlaşılıyor ki, İbni Sabbâğ ile ibni Müeyyed yalan söylemişlerdir. Bununla berâber, bu-

rada, halîfeliği anlatan hiçbir şey yokdur. Bu hadîs-i şerîfe doğru desek bile, olsa olsa, Ehl-i beyti sevmeği göstermekdedir. Ehl-i sünnet mezhebi de, Ehl-i beytin hepsini, her birini, bulundukları mevkı'lerine göre, az veyâ aşırı olmıyarak sevmeği emr etmekdedir. Ehl-i sünnet olmak için, Ehl-i beyti, şânlarına uygun olarak sevmek lâzımdır. Siz ise, bunları sevmeği anlatmak için islâmiyyete uymıyan öyle şeyler bildiriyorsunuz ki, kalbinde zerre kadar îmân bulunan kimse, böyle şeyler söyliyemez. Meselâ (Alîyi sevene hiçbir günâh zarar vermez) diyorsunuz. Bunun gibi, hadîs de uyduranınız var. Meselâ, Peygamber efendimize, (Alînin şî'asına kıyâmet günü, ne küçük günâhdan, ne de büyük günâhdan sorulmaz. Onların kötülükleri, iyiliğe çevrilir) buyurdu diyerek iftirâ eden kimseye inanılır mı? İbni Bâbeveyh uydurup (İbni Abbâs buyuruyor ki) diyerek, Peygamber efendimizin gûya (Allah Alîyi sevenleri Cehennemde yakmaz) dediğini söylüyor. Yine (Alîyi seven bir kimse, yehûdî veyâ hıristiyan olsa bile Cennete gireceklerdir) sözlerine, hadîs diyerek herkesi aldatıyor. Böylece, uydurma sözleri, hadîsdir diyerek, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimize iftirâ etmek haksızlık değil midir?

[Ebû Ca'fer bin Bâbeveyhin kendi adı Muhammed bin Alîdir. Şî'îlerin dört meşhûr fıkh ve tefsîr adamından biridir. Bir tefsîri ve imâmiyyenin çok kıymet verdikleri fıkh kitâbı vardır. Horasanda tevellüd, 381 [m. 991] de öldü].

İftirâ yapmak, islâmiyyete de, akla da uymuyor. Allahü teâlâ, Nisâ sûresinin yüzyirmiikinci âyetinde, meâlen **(Kötülük yapan, bunun cezâsını bulacakdır)** buyuruyor. Zilzâl sûresinin son âyetinde meâlen, **(Zerre ağırlığı kadar kötülük yapan, bunun cezâsını görecekdir)** buyuruldu. Haksız iftirâlar yapmak, bu âyet-i kerîmelere uymuyor.

Bunlardan başka Ehl-i beyti sevmek, bir ibâdetdir. Bunun kıymetli olması için, bütün ibâdetlerde olduğu gibi, önce îmân sâhibi olmak lâzımdır. Enbiyâ sûresinin doksandördüncü âyetinde meâlen, **(Mü'min olan kimsenin yapdığı iyi işler..)** buyuruldu. Yehûdî ve hıristiyan gibi, îmân şerefine kavuşmamış kimselerin, yalnız Ehl-i beyti sevdikleri için Cennete gireceklerini söylemek ve küçük ve büyük günâhların, bunların sevgisi ile, iyilik, sevâb şekline döneceklerine inanmak, islâmiyyete uygun değildir. Şî'î kitâblarında da yazıyor ki, Alî "kerremallahü vecheh" efendimiz kendi ehl-i beytine her zemân, (Soyunuza güvenmeyiniz! İbâdet ve tâ'at yapmağa devâm ediniz! Allahü teâlânın emrlerini yapmakdan zerre kadar sapmayınız!) buyururdu. Senin yukarıdaki sözlerin, hazret-i Alînin bu nasîhatına ve buna benziyen da-

hâ nice haberlere uymadığı için, hiç kıymeti olmaz. Dünyâ ve âhıret se'âdetlerinin ele geçmesi için ve dünyâ işlerinin düzgün gitmesi için, herkesi günâh ve yasakları işlemekden korkutmak, vazgeçirmek lâzım iken, (günâhlar, sevâb hâline dönecekdir) demek, taban tabana zıd oluyor. Bu söz, kötü kimseleri ve hattâ şî'îleri kötülük, günâh ve çirkin işleri yapmağa sürükler. Böylece dîni yıkar. Biraz aklı olan kimsenin, bu sözlere inanmak şöyle dursun, dönüp bakmayacağı meydândadır, dedim.

Bu sözümden sonra, toplantıda bulunanlar, hâzırlanmış olan süâllerin sorulup, cevâb verilmesini istediler. Fekat, şî'îlerden birkaçı, molla başıya, fârisî dil ile (Bu adamla çarpışmakdan sakın! Çünki, deniz gibi, derin bir âlimdir. Sen ne kadar vesîka ileri sürdünse, o da cevâbını vererek susdurdu. Sonra olabilir ki, şerefin ve kıymetin bozulur) dediler. Bunun üzerine, molla başı bana bakarak güldü. Dedi ki:

—Sen, üstün bir âlimsin. Bunlara ve her şeye cevâb verebilirsin. Fekat, Buhârâlı Bahrul' ilm sözlerime cevâb veremez.

—Söze başlarken, Ehl-i sünnet âlimlerinin "rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma'în" size cevâb veremiyeceklerini söylemişdiniz. Beni konuşdurmağa mecbûr eden, bu sözünüzdür, dedim.

—Ben Îrânlı olduğum için, arâbî bilgilerde o kadar sermâyem yokdur. Uygunsuz kelimeler kullanmış olabilirim. Öyle demek istememişdim, dedi.

—Senden iki şey sormak istiyorum. Âlimlerinizin hepsi bir araya gelerek, buna cevâb veriniz, dedim.

—Nedir o sorular? dedi.

10—Birincisi şudur: Şî'îler, Eshâb-ı kirâm için ne dersiniz?

—*(Eshâbın yalnız beşi hâric, ötekilerin hepsi, hazret-i Alîyi halîfe seçmedikleri için mürted oldu. Dinden çıkdı. O beş sahâbî, Alî, Mikdâd, Ebû Zer, Selman ve Ammâr bin Yâserdir)*, dedi.

—Eğer, böyle dediğiniz gibi ise, hazret-i Alî kızı Ümm-i Gülsümü, hazret-i Ömere nasıl nikâh eyledi? dedim.

—*(İstemiyerek, zorla verdi)*, dedi.

—Allah için yemîn ederim ki, siz hazret-i Alîyi öyle aşağılıyorsunuz ki, arab çocuklarından en alçağı, en küçüğü bile, bu kadar aşağılığa râzı olmaz. Hazret-i Alîyi bu kadar kötülemek, çok alçak bir plânın uygulanması için olduğu meydândadır. Allah bilir ki, arabların en alçağı, en bayağısı bile ırzını, nâmûsunu korumak için canını verir. Nerede kaldı ki, bütün arab kabîleleri arasında, soyu, sopu, erkekliği, şerefî, şânı hepsinden yüksek ve üstün olan Hâşim oğullarından bir zât ve dolayısı ile bütün bu kabîle

böyle bir lekeyi, alçaklığı kabûl edebilir mi? En alçak kimselerin bile râzı olmadığı bir işi, Allahın arslanı diye, adı bütün dünyâya yayılan şânlı, şerefli bir kahramana nasıl yakışdırabiliyorsun?

—*(Cin kadınlarından birinin, Ömere âşık olup da, Ümm-i Gülsüm şeklinde görünmesi de olabilir)*, dedi.

—Bu söz, öncekinden dahâ alçaklıkdır. Böyle şeyi, akl nasıl uygun görür. Bu yola gidilecek olursa, islâmiyyetin bütün emrleri altüst olur. Meselâ bir adam evine gelince, zevcesi buna, sen benim zevcim değilsin. Sen cinnîlerdensin diyerek, adamı eve sokmaz. Adam iki şâhid getirse, şâhidleri de, insan değildir, cindir diyerek kovar. Böylece, her ev, her yer karmakarışık olur. Bir kâtil, bir hırsız, ben o adam değilim. Sizin dediğiniz kimse, cinnî olabilir, diyerek, islâmiyyetin emrinin yapılmasına karşı gelir. Hattâ, mezhebindeyiz dediğiniz Ca'fer Sâdık da "rahmetullahi teâlâ aleyh", cinnî olabilir, dedim. Molla başı şaşırdı. Susdu. Ben dedim ki, ikinci süâli soruyorum:

11—Zâlim olan bir halîfenin emrleri şî'î mezhebinde, kabûl edilir mi?

—Sahîh değildir. Kabûl edilmez, dedi.

—Hazret-i Alînin oğlu olan Muhammed bin Hanefiyyenin annesi kimdir? dedim.

—Ca'fer kızı Hanefiyyedir dedi.

—Bu Hanefiyyeyi esîr alan kimdir? dedim.

—Ben bilmem, dedi.

Hâlbuki, bildiği hâlde bilmem diye, sözü kesmek istedi. Orada bulunanlardan birkaçı, Ebû Bekrin "radıyallahü teâlâ anh" esîr aldığını söylediler.

—Evlenirken dikkatli davranmak lâzım olduğunu herkes bilir. Hak üzere imâm ve meşrû olarak halîfe değildir dediğiniz, Ebû Bekr gibi bir zâtın esîr eylediği bir câriyeyi nikâh edip, bundan çocuk yapmağı, hazret-i Alî "radıyallahü teâlâ anh", nasıl câiz gördü? dedim.

—Belki, hazret-i Alî "radıyallahü teâlâ anh" bunun kendisine hediyye edilmesini, yakınlarından istedi. Bunlar da, câriyeyi kendisine nikâh etmiş olabilirler, dedi.

—Bu sözü isbat etmek lâzımdır. Molla başı hiç birşey diyemedi. Biraz sonra dedim ki:

Uzun çatışma olmasını önlemek için, âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf okumadım. Çünki hadîsin doğru olduğuna inanılmaz, her iki tarafın inandığı vesîkaların söylenmesi lâzımdır, denir. Söz uzar gider.

Bu sırada, konuşmaların ceryânını doğru olarak şâha bildirdiler. Bunun üzerine, Îrân, Buhâra ve Efgan âlimleri ile birleşerek, küfre sebeb olan şeylerin hepsini ortadan kaldırarak, karâr yazılmasını ve şâha vekîl olarak bu üç millet âlimlerine benim reîs olmaklığımı emr eyledi. Çadırlardan çıkdık. Efganlılar, özbekler, acemler, parmakları ile beni gösteriyorlardı. Îrân âlimlerinden yetmiş kişi, imâm-ı Alînin “kerremallahü teâlâ vecheh” mubârek türbesi arkasında toplandı. Îrân âlimlerinin başında, molla başı Alî ekber vardı.

Molla başı, Buhârâ âlimi Bahr-ul’ilm, molla Hâdî hocaya beni göstererek dedi ki, bu zâtı bilir misin? Hayır bilmiyorum, dedi. Bu zât, Ehl-i sünnet âlimlerinin büyüklerinden Süveydî zâde şeyh Abdüllah efendidir. Bu toplantımızda bulunmasını ve şâh tarafından vekîl olarak, üzerimize hâkim olmak üzere gelmesini şâh, Ahmed pâşadan istemişdi. Eğer sözbirliğine varırsak, hepimizin üzerine şâhid olacak ve bizim için, öylece hükm verecekdir. Şimdi, küfre sebeb olan şeyler ne ise, hepsini ayıralım. Bunları onun yanında ortadan kaldıralım. Ebû Hanîfe zâten bize kâfir demiyor. Bununla berâber, bu yolda derince düşünelim. **(Şerh-i mevâkıf)** kitâbı, İmâmiyye mezhebinde olanlara kâfir demiyor. Ebû Hanîfe “rahmetullahi teâlâ aleyh”, **(Fıkh-ı ekber)** kitâbında, kıbleye karşı nemâz kılanlara kâfir demeyiz, buyurdu. **(Şerh-i hidâye)** kitâbında da diyor ki, İmâmiyye fırkası, müslimân fırkalarındandır. Bununla berâber, sonra gelenleriniz bize kâfir dedi.

Bizim sonra gelenlerimiz de, size kâfir dedi. Yoksa, biz de kâfir değiliz, siz de değilsiniz. Şimdi, sonra gelenlerinizin bize kâfir demelerine sebeb olan sözlerimizi bildiriniz de, böyle sözlerden vazgeçelim, dedi.

Hâdî hoca dedi ki, Şeyhaynı ya’nî Ebû Bekr ile Ömeri “radıyallahü teâlâ anhümâ” söğdüğünüz için kâfir oluyorsunuz.

Molla başı dedi ki, Şeyhaynı söğmekden vazgeçdik.

Hâdî hoca:

—Eshâb-ı kirâma “radıyallahü teâlâ anhüm ecma’în”, sapık, kâfir demekle de kâfir oluyorsunuz, dedi, Molla başı:

—Eshâb-ı kirâmın hepsi müslimândır ve âdildir “radıyallahü anhüm” diyoruz dedi.

—Müt’a nikâhına da halâl diyorsunuz.

—O, harâmdır. Onu, ancak, alçaklar yapar.

—Hazret-i Alîyi, hazret-i Ebû Bekrden üstün tutarak halîfe olmak, Alînin hakkı idi diyorsunuz.

—Peygamberden “sallallahü aleyhi ve sellem” sonra insanla-

rın en üstünü Ebû Bekr-i Sıddîkdır. Bundan sonra, hazret-i Ömerdir. Bundan sonrası hazret-i Osmândır. Bundan sonra hazret-i Alîdir "radıyallahü anhüm ecma'în". Bunların halîfe olmaları da, bu sıra iledir, dedi. Bahr-ul' ilm sordu:

—İ'tikâdda mezhebiniz nedir? Molla başı:

—İ'tikâdımız Ebülhasen-i Eş'arî mezhebidir.

—Şimdi, halâl ve harâm olduklarını bilmek lâzım olan şeylere, doğru olarak inanmak, ya'nî halâla harâm, harâma halâl dememek lâzımdır.

—Bu şartı kabûl etdik, dedi. Bahr-ul' ilm dedi ki:

—Ehl-i sünnetin dört mezhebinin, sözbirliği ile harâm dediği şeyleri yapmamak lâzımdır.

Molla başı, bunu da kabûl etdik, dedi.

Sonra ilâve ederek, bunların hepsini kabûl etdik. Şimdi, bizim İslâm fırkalarından olduğumuzu söylermisiniz dedi. Bahr-ul' ilm, biraz durdukdan sonra dedi ki:

—Şeyhaynı söğen kâfir olur.

—Şeyhaynı "radıyallahü teâlâ anhümâ" söğmekden vazgeçdik. Başka şartları da kabûl etdik. Artık bizi müslimân saymaz mısınız? Bahr-ul' ilm yine:

—Şeyhaynı söğmek küfrdür, dedi. Bundan maksadı, Şeyhaynı söğenin tevbesi, hanefî mezhebine göre kabûl olmaz. Acemler de, eskiden, Şeyhaynı söğüyorlardı. Kâfir olmuşlardı. Şimdi söğmekden vazgeçmeleri, kendilerini küfrden kurtarmaz demek idi. Efgan müftîsi molla Hamza dedi ki:

—Ey Hâdî hoca! Acemlerin, bu toplantıdan önce, söğdüklerine sened var mıdır?

—Hâdî hoca cevâb vererek, delîl yokdur, dedi.

Molla Hamza:—İşte, bundan sonra da, söğmiyecekleri için, müslimân olamaz demeye sebeb nedir?

Hâdî hoca - Eğer böyle ise, müslimândırlar. Halâl ve harâmda, iyide kötüde birleşdik demekdir, dedi. Bunun üzerine, hepsi ayağa kalkarak, müsâfeha etdiler ve bana dönerek şâhid ol dediler ve dağıldık. Şevvâlin yirmi dördüncü çarşamba günü akşam üstü idi. Etrâfımızda, on bin kadar acem toplanmış, bize bakıyordu.

Âdet üzere, gece sâat dörtde, i'timâdüddevle, şâhın yanından gelip, bana dedi ki:

—Şâh hazretleri, size teşekkür edip, selâm gönderdiler. Yarın da toplanarak, varılan karârın yazılmasını ve toplantıda bulunan âlimlerce imzâ edilmesini emr eylediler. Sizin de, yazının üstüne

imzâ koyarak şâhid olmanızı ricâ ediyorlar. Peki iyi, dedim.

Perşembe günü, öğleden önce, toplantı yerine gitdim. Merkad-i Alîden "radıyallahü teâlâ anh" uzaklara kadar altmışbin kadar acem toplanmışdı. Oraya varıp oturunca, uzun bir kâğıd getirildi. Molla başının emri ile, Müftî aka Hüseyn okudu. Fârisî idi. Türkçesi şudur:

Allahü teâlânın âdeti ve hikmeti şöyledir ki, emrlerini yasaklarını bildirmek için, insanlara Peygamberler göndermişdir. Peygamberler arasında, sıra Peygamber-i zîşânımız **(MUHAMMED MUSTAFÂ)** "sallallahü aleyhi ve sellem" hazretlerine geldi. Peygamberlerin sonuncusu olarak, Allahü teâlânın emrlerini ve yasaklarını bildirip, vazîfesini yapdıkdan sonra, vefât etdi. Bundan sonra Eshâb-ı güzîn, Ebû Bekr-i Sıddîkın üstünlüğünü, iyiliklerini, işlerinin sâlih olduğunu düşünerek, halîfeliğe en haklı olduğunda sözbirliği ederek ve birleşerek, onu seçdiler. Seçenler arasında hazret-i Alî de vardı. Bu da, zorlanmadan, korkutulmadan, isteği ile seçdi. Böylece, onun hilâfeti, Eshâb-ı kirâmın hepsinin birleşmesi ile ve sözbirliği ile oldu. Onu seçen Eshâb-ı kirâmın hepsi, âdildir "radıyallahü teâlâ anhüm". Kur'ân-ı azîm-üş-şânda **(Muhâcirler ve Ensâr, herkesin önünde, üstünde olanlar...)** ve **(Sana ağaç altında söz veren mü'minlerden Allahü teâlâ, elbette râzı oldu)** meâlindeki âyet-i kerîmeler ile medh edildiler. Bunlar için Fahr-i âlem "sallallahü aleyhi ve sellem" de, **(Eshâbım gökdeki yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız, hidâyete kavuşursunuz!)** diye övmüşlerdir.

Ebû Bekr-i Sıddîkdan sonra, Onun ta'yîn buyurduğu Ömer Fârûk hazretleri halîfe oldu. Hazret-i Alî de, bunu seçenler arasında idi. Hazret-i Ömer, vefât ederken, altı kişiyi gösterdi. Bunlar kendi aralarından birini seçsin buyurdu. Bu altı kişiden biri, hazret-i Alî idi. Beşi, sözbirliği ile hazret-i Osmânı halîfe seçdi. Hazret-i Osmân, kimseyi göstermiyerek şehîd oldukdan sonra, bütün Eshâb sözbirliği ile, hazret-i Alîyi halîfe seçdi. Bu dördü bir arada yaşadıkları zemân, aralarında, hiç bir geçimsizlik, hiçbir çatışma olmadı. Hep, birbirlerini severler, medh ve senâ ederlerdi. Hattâ, hazret-i Alîye, Şeyhaynı sorduklarında, bu iki zât, âdil ve haklı olarak seçilmiş imâmlardır buyurmuşdu. Hazret-i Ebû Bekr-i Sıddîk da, halîfe olunca, içinizde Alî de bulunduğu hâlde, beni seçdiniz mi? dedi.

Ey acemler! Dört halîfenin üstünlükleri ve hilâfetleri, işte bu sıra üzeredir. Herkim bunları söğerse, kötüler, lekelemeğe dil uzatırsa, çoluk çocukları ve kanı şâha halâl olacakdır. Öyle kimseler, Allahın ve meleklerin ve kitâb ve Peygamberlerin la'netinde ol-

sun! Binyüzkırksekiz (1148) yılında Megan meydânında beni şâh yapdığınız zemân, size şartlar vermişdim. Şimdi bu şartı da ekliyorum ki, ben Şeyhaynı söğmeyi yasak ediyorum. Siz de, elbette vazgeçmelisiniz! Herkim, bu çirkin, söğme işine bulaşırsa, çoluğu çocuğu esîr edilecek, malı ve mülkü elinden alınacakdır. Kendisi de öldürülecekdir. Îrân memleketinde önceleri, Şeyhaynı söğmek alçaklığı yokdu. Şâh İsmâ'îl Safevî ile onun yolunda giden çocukları, bu çirkin işi meydâna çıkardı. Üçyüz sene kadar sürdü.

İşte böyle hâzırlanan ahdnâmeyi, ya'nî sözleşmeyi âlimlerin hepsi imzâladı ve mührledi. Sonra Nâdir şâhın bütün millete karşı çıkardığı (fermân-ı âlî) okundu ki, türkçesi şudur:

FERMÂN-I ŞÂHÎ

Önce Allahü teâlâya sığınırım. Biliniz ki, şâh İsmâ'îl-i Safevî, 906 [m. 1500] senesinde zuhûr etdi. Câhil halkdan bir kısmını yanında topladı. Bu alçak dünyâyı ve nefsinin isteklerini ele geçirmek için, müslimânlar arasına fitne ve fesâd sokdu. Eshâb-ı kirâmı söğmeği, şî'îliği ortaya çıkardı. Böylece müslimânlar arasına büyük bir düşmanlık sokdu. Münâfıklık ve saldırmak bayraklarının açılmasına sebeb oldu. Öyle oldu ki, kâfirler, râhat ve korkusuz yaşıyor, müslimânlar ise, birbirlerini yiyor. Birbirlerinin kanlarını, nâmûslarını telef ediyor. İşte bunun için, Megan meydânındaki toplantıda, büyük, küçük hepiniz, beni şâh yapmak istediğiniz zemân bu isteğinizi kabûl edersem, siz de, şâh İsmâ'îl zemânından beri, Îrânda yerleşmiş olan bozuk inançlardan ve boş sözlerden vazgeçeceğinizi bildirmişdiniz. Kıymetli dedelerinizin mezhebi olan ve mubârek âdetlerimiz olan, dört halîfenin hak ve doğru olduğuna kalb ile inanacağınızı ve dil ile de söyliyeceğinizi, bunları, söğmekden, kötülemekden sakınacağınızı ve dördünü de seveceğinizi söz vermişdiniz. İşte bu hayrlı işi kuvvetlendirmek için, seçilmiş âlimlerden, dînine bağlı yüksek zâtlardan soruşdurdum. Hepsi dedi ki, Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve alâ âlihi ve eshâbihi ecma'în" Hak yoluna çağırdığı günden beri, Sahâbe-i râşidîn olan dört halîfenin "radıyallahü anhüm" herbiri, dîn-i mübînin yayılması için, canlarını ve mallarını fedâ etdiler ve bu uğurda, çoluk çocuklarından, amca ve dayılarından ayrıldılar ve her söze, iftirâya, oka katlandılar. Bundan dolayı, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz hazretlerinin, husûsî sohbetleri ile şereflendiler. Böylece **(Muhâcirlerden ve Ensârdan, ileri olanlar)** meâlindeki âyet-i kerîme ile medh ve senâya kavuşdular. İyilerin efendisi vefât etdikden sonra, ümmetin işlerini gören, Eshâb-ı kirâmın büyüklerinin sözbirliği ile, hilâfe-

te, birinci halîfe, mağara arkadaşı Ebû Bekr-i Sıddîk "radıyallahü teâlâ anh" getirildi. Bundan sonra, halîfenin ta'yîn ve Eshâb-ı kirâmın kabûl etmesi ile hazret-i Ömer Fârûk "radıyallahü anh" ve ondan sonra, altı kişi arasından ve sözbirliği ile, Zinnûreyn Osmân bin Affân "radıyallahü anh" ve bundan sonra, Allahın arslanı, arayanların aranılanı, şaşılacak şeylerin hazînesi, emîr-ül-mü'minîn Alî ibni ebî Tâlib "kerremallahü vecheh" halîfe oldu. Bu dört halîfeden herbiri, kendi hilâfetleri zemânında, birbirleri ile uygun, her dürlü ayrılık lekesinden temiz idi. Kardeşlik ve birlik üzere idiler. Herbiri, İslâm memleketlerini şirkden ve müşriklerin kininden korudular. Bu dört halîfeden sonra, müslimânlar îmân ve i'tikâdda birlik idi. Her ne kadar, zemân ve asrlar geçmesi ile, islâm âlimlerinin oruc, hac, zekât ve başka yapılacak işlerde ayrılıkları oldu ise de, fekat inanılacak şeylerde ve Resûlullahı "sallallahü aleyhi ve sellem" ve Onun Eshâbını sevmekde ve hepsini hâlis olarak tanımakda hiçbir kusûr ve noksan ve bozukluk ve gevşeklik olmadı. Şâh İsmâ'îlin ortaya çıkmasına kadar bütün İslâm memleketleri, böyle sâf ve temiz idi. Sizler selîm aklınızla ve temiz kalblerinizin irşâdı ile, sonradan çıkarılan, Eshâb-ı kirâmı söğmek ve şî'î olmak yolunu, çok şükr bırakdınız. Dîn-i islâm serâyının dört temel direği olan dört halîfenin sevgisi ile kalblerinizi süslediniz. Bunun için, ben de, bu söz verdiğimiz beş karârımızı, gökler gibi yüksek, karaların ve denizlerin hâkânı, haremeyn-i şerîfeynin hizmetcisi, yeryüzünün ikinci Zülkarneyni, büyük İslâm pâdişâhı, kardeşimiz, rum memleketlerinin sultânına bildirmeği söz veriyorum. Bu işi arzûmuza uygun olarak bitirelim. Bu yazdıklarımız, Allahü teâlânın yardımı ile, çabuk meydâna çıksın! Şimdi bu hayrlı işi kuvvetlendirmek için, allâme-i ulemâ (molla Alî ekber) molla başı ve başka yüksek âlimlerimiz bir tezkire yazdılar. Böylece, bütün şübhe perdelerini yırtdılar. İyice anlaşıldı ki, bütün bu iftirâlar, bid'atler ve ayrılıklar, şâh İsmâ'îlin çıkardığı fitnelerden doğmuşdur. Yoksa ondan önceki zemânların hiçbirinde ve islâmın başlangıcında, bütün müslimânların îmânları, düşünceleri tek bir yolda idi. Bunun için, Allahü teâlânın yardımı ile ve Onun kalblerimize sunması ile, bu şerefli ve yüksek kararı almış bulunuyoruz. İslâmiyyetin başlangıcından, tâ şâh İsmâ'îlin çıkmasına kadar bütün müslimânlar, Hulefâ-i râşidîni hak, doğru halîfe bilirdi. Herbirini haklı olarak halîfe oldu bilirlerdi. Bunları söğmekden, kötülemekden çekinirlerdi. Hatîb efendiler ve büyük vâ'izler, minberlerde ve derslerde, bu halîfelerin iyiliklerini, güzel hâllerini, üstünlüklerini söylerlerdi. Mubârek ismlerini söylerken ve yazarlarken "radıyalla-

hü anhüm” derlerdi. Derin âlim ve üstünlerin özü (Mirzâ Muhammed Alî) hazretlerine emr eyledim ki, bu (Fermân-ı hümâyûn)umuzu, bütün Îrân şehrlerine yaysın. Milletim de işitsin ve kabûl eylesin! Buna uymamak, karşı gelmek, Allahü teâlânın azâbına ve şâhenşâhın gazâbına sebeb olacakdır. Böyle bileler.

Bu ferman okunup, anlaşıldıkdan sonra, şâhın huzûruna kabûl olundum. Çok iltifâta kavuşdum. Nâdir şâh, bu başarıdan çok sevindi ve çok teşekkür etdi. Cum’a nemâzının Kûfe câmi’inde sahîh olarak kılınmasını emr buyurdu. İ’timâdüddevleye dedim ki, bu nemâz sahîh olmaz. Çünki, Hanefî mezhebine göre, şehr halkından üç kişinin, şâfi’îye göre ise kırk kişinin nemâzda bulunması lâzımdır. İ’timâd, yalnız hutbeyi dinlemek için çağrıldığını söyledi. Câmi’e geldim. Beşbin kadar âlim, me’mûr vardı. Minber üzerinde şâhın imâmı olan (Alî Meded) vardı. O sırada, Molla başı ile Kerbelâ âlimleri konuşarak, (Alî Meded) minberden indirildi. Yerine, Kerbelâ âlimlerinden biri çıkdı. Hamd ve salevâtdan sonra, dört halîfenin ismini söyleyip, herbirine “radıyallahü anh” dedi ise de, hazret-i Ömere gelince, arabî iyi bildiği hâlde, Ömer ismini münsarif olarak okudu. (Ya’nî Ömere yerine Ömeri dedi). Böylece, bu ismi gayr-i münsarif kılan (adl) ve (ma’rifeti) hazret-i Ömerden ayırmış oldu. Bunda bir hiyle olduğu anlaşılıyordu. Nâdir şâhın emri ile, önce halîfe-i müslimîn olan (Mahmûd hân bin Mustafâ hân) hazretlerinin, bundan sonra Nâdir şâhın şevket ve se’âdetlerine düâ edildi. Birinci rek’atda, Cum’a sûresi okundu. Nemâzdan sonra, Nâdir şâhdan izn alınarak Bağdâda döndüm. Olanı, biteni, vâlî Ahmed pâşaya anlatdım. İki fırkanın birbirine verdiği i’timâdnâmenin sûreti ile şâh tarafından acem milletine yayılan (Fermân-ı şâhînin) bir örneğini takdim eyledim. Bunlar ve olan bitenlerin açıklanması, İstanbula gönderilerek halîfeye arz olundu. Bu âciz hakkında, taraf-ı hilâfet-i aliyyeden in’âmlar, ihsânlar o kadar çok oldu ki, üzerime ölünciye kadar farz olan hayr düâları edâdan âciz bulunduğumu i’tirâf ederim.

[Birinci sultân Mahmûd “rahime-hullahü teâlâ”, 1108 de tevellüd, 1168 [m. 1754] de vefât etdi. 1143 [m. 1730] de halîfe oldu. İstanbulda Eminönünde Yeni Câmi’ yanındaki vâlide Turhan Sultân türbesindedir. Bu türbede Turhan Sultân ile oğlu dördüncü Mehmed, ikinci Mustafâ, üçüncü Ahmed, üçüncü Osmân ve beşinci Murâd “rahime-hümullahü teâlâ” vardır].

(Hucec-i kat’iyye) kitâbının arabî olan aslı İstanbulda, 1400 [m. 1980] senesinde, **(En-Nâhiye)** kitâbı ile birlikde ofset yolu ile basdırılmışdır.